

Per 1366/2007

10038964,2

COBISS •

GORISKA KNJINICA

OGLAR

glasilo Kulturnega društva Zavratac

Zavratec

UVODNIK

- 3 ADVENTNA RAZMIŠLJANJA

AKTUALNO

- 4 OBNOVILI SMO CERKEV SV.
KATARINE NA MEDVEDJEM BRDU
6 PREKLOPI SANJE NA DEJANJE!
7 KRAJEVNA SKUPNOST
8 GASILCI LETA 2007
10 MLADI GASILCI V SPODNJI IDRJI
10 MLADINSKI KVIZ
11 DAN Z GASILCI V KAVERNAH
11 KOLEDAR
12 TUDI JESENI SIJE SONCE

EKOLOGIJA IN OKOLJE

- 13 GEOMORFOLOGIJA OZEMLJA
MED ČRNIM VRHOM IN
MEDVEDJIM BRDOM
15 POPLAVE 18. septembra 2007

KULTURA

- 18 PRAZNOVANJE URHOVE NEDELJE
18 LIKOVNE RAZSTAVE LETA 2007
19 LITERARNI VEČER Z MILENO
MIKLAVČIČ
19 ČEZ TISOČ LET ...
20 TURISTIČNO DRUŠTVO IDRISKE
KRNIC O OGLARSKI NEDELJI
21 OGLARSKA NEDELJA V IDRISKIH
KRNICAH

NAŠA DEDIŠČINA

- 22 MOJ OČE JE BIL PINTAR
22 BOŽIČ

IZ ZGODOVINE

- 24 SOŠKA FRONTA
26 KDO JE BILA FRANJA?

ČEZ PLANKE

- 29 GLASBA, PLES IN ISKREN
NASMEH - TO JE AFRIKA

32 ŠOLSKE STRANI

36 POEZIJA IN PROZA

ŠPORT IN POTEKANJA

- 37 NOGOMETNI TURNIR »LEDIK
proti TA OŽEJNENI«
37 SPOMINSKI POHOD PO POTEH
VINKA KOBALA
39 SVETA GORA, PRIHAJAMO K TEBI
40 BOLGARIJA - VRATZA
41 KUHARSKI KOTIČEK

42 RAZVEDRILO / EPP

ADVENTNA RAZMIŠLJANJA

Preteklo je letošnje vroče poletje in tudi topli jesenski dnevi so že vzeli slovo. Jesen, čas, ki se nam kaže s pisanimi barvami in nam natrosi raznovrstnih sadežev, je za nami. Pokaže pa se tudi s kapljami dežja in močnimi vetrovi. To je čas kratkih popoldnevov in dolgih večerov. Čas, ko narava odmira in se neslišno pritihoči starka zima. Upajmo vsaj, da bomo imeli več časa zase, za svoje prijatelje, sorodnike in znance. Prihajajo prazniki, razpeti med božičem in novim letom. Pod tem lokom se bomo srečevali in si ob srečanjih voščili vse dobro. Prav pa bi bilo, da se spomnimo tudi tistih, ki jih ni več med nami, in prižgemo svečko v njihov spomin. Ob polnih prazničnih mizah pomislimo tudi na tiste, ki so v prazničnih dneh osamljeni in si iz raznih razlogov ne morejo privoščiti veselega praznovanja. V tej naši prelepi predalpski deželici se še vedno ukvarjamo s (pre)majhnimi plačami, večmesečnim čakanjem za pregled pri specialistih, molče sprejemamo razne podražitve (hrana, elektrika, bencin itd.) in se zadovoljujemo z zverženimi odgovori odgovornih. Ne zavedamo se, da stalno preži na nas nevarnost. Ustavljamo se ob odstotkih, ki rastejo, in se izgublamo v brezimnosti suhoparnih statističnih podatkov. Le velike naravne nesreče, kot so bile letošnje poplave, nas za nekaj trenutkov prisilijo k razmišljanju. Zaradi sebičnega izkoriščanja narave je vse bolj in bolj ogroženo tudi človeštvo.

Prišel je veseli december, ko se mesta bleščijo v okrasju. Trgovci so podaljšali delovni čas in si že manejo roke od najboljših prodaj v letu. Ves adventi čas se že vrtijo božične pesmi, zato da čustva v imenu posla vzpodbujajo potrošniško naglico, vse z namenom, da se čim več proda, morda tudi slabega in neakovostnega blaga. Ni več veselega pričakovanja božiča, ko so se na dan pred praznikom, ko je bil strog post, pekle potice in smo Sveto noč slišali šele ob polnočnici. Ves advent pa smo se v tihem pričakovanju pripravljali na Kristusovo rojstvo. Preveč smo se ujeli v nepomembna predpraznična opravila, nasledli senzacionalnim zgodbam, ki nam kvarijo adventno predpraznično razpoloženje.

Odločimo se, da v času blestečih izložb in potrošniške mrzlice obudimo tudi lepe slovenske običaje, brez pretiranega veseljačenja in nakupovanja.

Naj božični prazniki ostanejo prazniki, ki so namenjeni družinam, saj ima to v Sloveniji bogato izročilo.

Veseli božič vam želim in srečno tudi v letu, ki prihaja.

Franc Bogataj

OGLAR, letnik 8, št. 2, december 2007

Glasilo izdaja Kulturno društvo Zavratac dvakrat letno

Uredniški odbor: Tomaž Mivšek (*odgovorni urednik*), Polona Gantar, Jožef Lazar, Andrej Mivšek, Robert Rijavec, Mojca Mivšek, Kristina Bogataj, Darja Kogovšek, Jasmina Kogovšek, Barbara Leskovec, Sašo Pintar

Lektoriranje: Dora Kuščer

Naslovna in zadnja stran: Andrej Mivšek

Fotografija: Robert Rijavec

Tisk in oblikovanje: ABC Merkur d.o.o. Idrija

Naklada: 200 izvodov

OBNOVILI SMO CERKEV SV. KATARINE NA MEDVEDJEM BRDU

Vojko Panič

Pod vrhom hriba, od koder sega pogled čez vso logaško kotlino tja do Snežnika, stoji na nadmorski višini 789 metrov cerkev, posvečena sv. Katarini.

Iz prvotne kapele sv. Gabrijela iz 12. stoletja je bila v 14. stoletju zgrajena cerkev, posvečena zavetnici Katarini.

Leta 2006 so cerkev po strokovnih ugotovitvah Zavoda za spomeniško varstvo Republike Slovenije razglasili za spomenik kulturne dediščine.

Veseli smo bili tega dogodka, saj je s tem potrjeno, da je cerkev zaradi svoje arhitekture, ostanka starodavnih fresk in dvojnih posvetilnih križev pomemben objekt med kulturnimi spomeniki naše dežele. Zaradi tega pričakujemo v naslednjih letih pomoč države pri ureditvi glavnega in pomožnih oltarjev.

Naj navedem obnovitvena dela, ki so bila opravljena v cerkvi in zunaj nje od leta 1975 naprej.

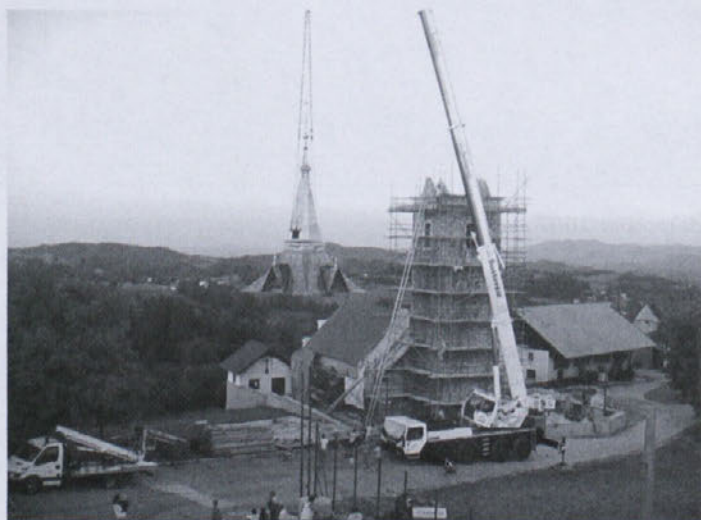
V letih 1975 in 1976 so bila opravljena večja popravila fasade. Od leta 1976 naprej so se opravljala vzdrževalna dela. Leta 1993 je bilo razširjeno in obnovljeno pokopališče, urejene so bile meteorne vode in drenaža okrog cerkve.

Leta 1997 je bila zamenjana strešna kritina in izvedena delna zamenjava lesene konstrukcije. Leto poprej je bilo narejeno električno zvonjenje.

Leta 2000 je bila s prostovoljnim delom in donatorjem urejena razsvetljava cerkve.

Leta 2003 in 2004 je bila opravljena sanacija vlage in obmetavanje zidov v cerkvi.

V letih 2005 in 2006 je bila urejena nova napeljava svetil, ozvočenje, nekatera nova okna, obnova notranjih vrat ter zamenjava starih pri vhodu in v zakristiji, novi portali, očiščeni so bili kamniti stebri in kamnita tla. Cerkev je bila delno tudi prepleskana.

Cerkev med obnovo. Vse foto: Vojko Panič

Cerkev pred obnovo.

Od junija letos pa so potekala obnovitvena dela na zvoniku in fasadi ob upoštevanju navodil Zavoda za spomeniško varstvo Republike Slovenije.

Preden smo se leta 2007 odločili popolnoma urediti zunanji del cerkve, je bilo veliko pogovorov, dogovarjanja in vprašanj, ali bomo zmogli.

Odločili smo se, da moramo čim prej urediti zunanost cerkve, kajti nastajala je že škoda. Vrh zvonika je že puščal, severna stena je bila tako načeta, da je voda pritekala skozi njo, okna so bila dotrajana in še bi lahko našteval.

Maja smo izbrali izvajalca in se junija lotili del. Najprej je mojster

Nova podoba.

Ekipa prostovoljcev.

Andrej Šuštaršič snel staro kapo zvonika in namestil novo. Nato je zidarska skupina odstranila stare dotrajane omete in jih septembra namestila z novimi. Pleskarji pa so dali zidovom končno podobo.

Vmes so se zvrstili številni mojstri, ki so obdelovali kamen, lesene obloge, zunanost in notranost cerkvene ure, železne križe na oknih, palice novih vrat, nova okna in urejali line.

Krajevna skupnost Trate je uredila vhod na pokopališče, zamenjala tlakovce, popravila meteorne vode in estetsko uredila pokopališče.

Vsa ta dela so intenzivno potekala avgusta, septembra in v začetku oktobra. Precej je bilo treba dogovarjanja in usklajevanja med Zavodom za spomeniško varstvo, škofijo Koper in izvajalci. Ni bilo vedno lahko in enostavno, vendar smo bili veseli in pripravljeni sodelovati pri obnovi cerkve. Med obnovo smo bili veseli vsakega obiska in moralne podpore. Hvala vsem, ki ste nas pri delu podpirali in opogumljali.

Že v začetku septembra smo določili datum blagoslovitve in povabili g. škofa.

Zadnji teden pred blagoslovom obnovljene cerkve so potekale čistilne akcije in priprave. Veliko ljudi se je odzvalo in tega smo bili zelo veseli. Saj skupaj nosimo odgovornost in skrb za naš skupni duhovni dom.

Med vso obnovo je nastalo približno 500 slikovnih dokumentov. Poleg slikovne je urejena tudi tekstovna dokumentacija, ki bo arhivirana v župnišču Zavratac.

Slikovno so zajete vse faze dela, od izvajalcev do vseh sodelujočih pri vodenju, čiščenju in slavlju.

Tekstovna dokumentacija zajema vse sestanke gospodarskega sveta, poročila Zavoda za spomeniško varstvo, pogodbe z izvajalci, opis materialov in drugo.

Pri vseh delih smo imeli vedno v mislih, da pri obnovi odkrijemo natančno letnico prvotne kapele sv. Gabrijela. Izvajalcem je bilo naročeno, naj pri odstranjevanju starih ometov skrbno pazijo in jo iščejo. Ker ni bilo dogovorjeno nobeno plačilo za iskanje, sem osebno obljubil »pet gajb pira« tistemu, ki jo najde. In zgodilo se je, da me je glavni izvajalec opozoril (malo za šalo, malo zares), da noben delavec nič ne dela, temveč vsi iščejo letnico. Nagrada je bila vabljava, saj je bilo sredi avgusta in 34 stopinj.

Vhodni portal cerkve, ki ga je obnovil Alojz Kogovšek.

Žal letnice nismo našli, saj je bila cerkev večkrat popravljena. Morda pa jo najdemo za glavnim ali stranskimi oltarji, ko bodo restavrirani.

Gospodarski svet in g. župnik smo se dobro zavedali, da je obnova cerkve sv. Katarine kar velik finančni zalogaj za našo župnijo.

Vendar nam je bil skupen cilj, imeti urejeno cerkev, ki bo naš skupni duhovni dom.

Ob delih je potekala akcija zbiranja denarnih sredstev. S prošnjo smo se obrnili na vse vernike naše župnije in vse, ki so odšli s trebuhom za kruhom v druge kraje.

Sredstva se še zbirajo in upamo, da se bo še kdo pridružil in po svojih močeh pomagal za lepšo in urejeno cerkev.

Lepo bi bilo, da bi do konca leta poravnali svoje obveznosti do izvajalcev.

Na koncu bi se še rad zahvalil članom gospodarskega sveta, ki so sodelovali pri obnovi, za njihovo delo, gospodu župniku za sodelovanje, vsem izvajalcem za opravljena dela in še posebej vsem župljanom in drugim, ki ste darovali za obnovo cerkve. Naj pa povabim še druge k darovanju in se jim že vnaprej zahvalim.

Cerkve je blagoslovil koprski škof Jurij Bizjak.

PREKLOPI SANJE NA DEJANJE!

ORATORIJ 2007

Darja Kogovšek

Vsak izmed nas ima svoje sanje, tako kot jih je imel Ostrorogi jelen v delu Janeza Jalna »Bobri«. Njegove sanje so nas spremljale ves teden, od 20. do 25. avgusta, ko smo imeli v Godoviču oratorij. Morda pa nas spremljajo še danes ...

Plamenolasec, kasneje Ostrorogi jelen, ni bil človek, ki bi se samo prepuščal sanjarjam, temveč si je rekel: »Fant, preklopi sanje na dejanje!« To njegovo navdušenje nas je tako prevzelo, da smo si za geslo oratorija izbrali: Preklopi sanje na dejanje! Ostrorogi si je vseskozi želel, da bi imel svoje kolišče, saj se z bratom Neokretnim krapom nista najbolje razumela. Ni hotel, da bi se kar naprej prepirala, zato je zapustil domače kolišče in se lotil uresničevanja svojih sanj: »Nekoč bom imel svoje kolišče in bom samostojen.« Ni maral živeti na račun drugih, prav tako kot ni maral, da bi kdo izkoriščal njega.

Pri delu so mu pomagali sosedje koliščarji. Postali so dobri prijatelji, Jezerna roža je postala celo njegova žena. Odločila sta se, da bosta veslala z dvema vesloma. To pomeni, da bosta enakovredna in bosta drug drugega spoštovala. Veslati je treba z dvema vesloma, če hočemo, da gre čoln naprej. Sicer se samo vrtimo v krogu.

Ostrorogi in Jezerna sta nam pripravila tudi tekmovanje, vendar ne v hitrosti, temveč v medsebojnem spoštovanju. Odločili smo se, da bomo vsi zmagovalci, da bomo iskreno in preprosto spoštovali vsakega otroka, animatorja, vse domače, vse, ki jih bomo kdaj srečali. Da bomo ob koncu dneva (in predvsem ob koncu življenja) vsi zaslužili zlato medaljo iz spoštovanja.

Koliko ribic bova ujela?

Ostrorogi je imel izreden čut za naravo. Povedal nam je, da nam narava ni dana za izkoriščanje, temveč nam je v pomoč. Naučil nas je, da moramo spoštovati svojo domovino, ki je sicer zelo majhna, a ima svoje ime in je prav zato pomembna in znana po svetu kot Slovenija. Nobena druga država nima takega imena! Tudi naša imena so pomembna, saj nas je Bog poklical prav po njih.

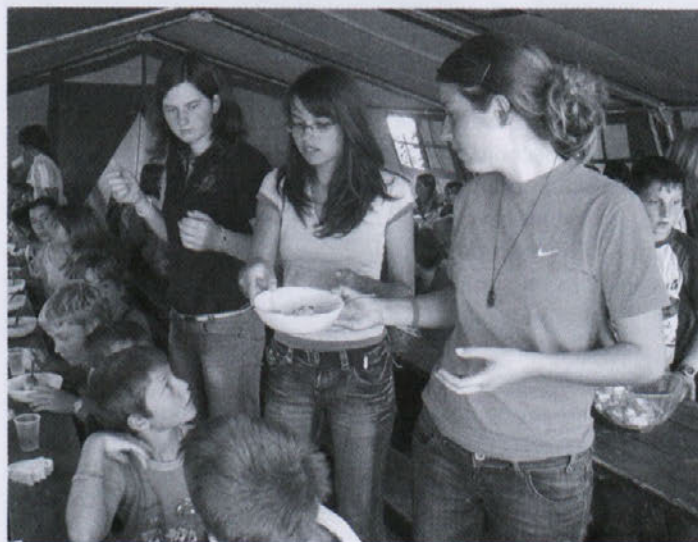
Vabljeni na delavnice.

Kaj pa, ko naletimo na težave in se nam zdi, da naše sanje ne bodo nikoli postale resničnost? Tudi na to vprašanje je imel Ostrorogi jelen pripravljen odgovor. Tudi sam se je znašel pred težavami in takrat se je vedno obrnil na Nevidnega, ki mu je poslal pomoč, pomoč v obliki prijatelja, Udarnega jalna, ki ga je rešil pred medvedom. Ugotovili smo, da tudi nam Bog pošilja pomoč, le znati jo moramo videti in sprejeti in prav zato ne smemo pozabiti na molitev.

Ostrorogi jelen nas je v tednu dni naučil, da se moramo vedno truditi slediti svojim sanjam in jih poskušati spremeniti v resničnost! Potrebujemo le malo poguma!

Zanimalo me je, kaj si o oratoriju mislijo otroci, zato sem za mnenje povprašala Karmen, Lariso in Boštjana, tri izmed 89 otrok, ki so hoteli izvedeti, kako lahko preklapimo sanje na dejanje. Karmen in Larisa pravita, da sta se čisto sami odločili, da bosta šli na oratorij. Potiho priznata, da ju je v ponedeljek zjutraj nekaj »zgrabilo«. Kako bo? Kdo bo? Kaj bo ... Še sreča, da ni dolgo držalo!

Obe pravita, da sta nekaj otrok na oratoriju že poznali, nekaj sta jih spoznali, nekatere pa bosta še, drugo leto. Obema so

Lakom lačen, lakom papu! Vse fotografije vir: Župnija Godovič

Veslajva skupaj

Tale srček je samo zate.

Zahvala sponzorjem, ki so pomagali letošnjemu ORATORIJU

IMP Klima
OCG
TAVŽENTROŽA S.P.
Pekarna Jesenko
Valkarton d.o.o.
Občina Logatec
Občina Idrija
Kmetija odprtih vrat Šinkovec
Požinel d.o.o.
Perutnina Ptuj
Župnija Godovič
PGD Godovič
Irena Pišljar
Miro Govekar
Simon Rupnik
Hermína Rupnik
Marjan Drmota
Dominik Gantar (odstopil
travnik)
Katarina Lukan in
Fanči Vidmar
(da nismo bili lačni)

Vsem iskrena hvala!

bile najbolj všeč vodne igre in vseh 25 animatorjev z župnikom, ki so bili zelo »fajn«.

Ko sem dekleti vprašala, kaj jima ni bilo všeč oziroma kaj bi spremenili, sta takoj rekli, da prav nič. »Čisto nič?« »Nič!«

Za prihodnost oratorija se nam pa tudi ni treba bati, kajti Karmen in Larisa že komaj čakata, da bosta animatorki.

Boštjan pa na kratko pravi, da je bila skupina pripravnikov na birmo najboljša!

Jaz pa dodajam še animatorsko molitev, ki je nas animatorje spremljala ves teden.

Gospod! V tvoje naročje izročam otroke, h katerim sem poslan. Vem, da če bom jaz sedel, bodo oni legli, če bom jaz kritiziral, bodo oni rušili, če bom jaz v dvomih, bodo oni obupali, če bom jaz vodil, me bodo oni prehiteli, ampak če bom jaz nasmejan, bodo oni sonce! Podari mi potrpežljivost in moč, da bodo otroci v mojih dejanjih in besedah videli Tebe.

KRAJEVNA SKUPNOST

Mirjam Rejc

Poleg sestanka konec avgusta se je svet KS Zavratac 6. septembra 2007 srečal z županom občine Idrija. Poročal mu je o opravljenem delu od zadnjega županovega obiska. Že na prejšnji seji smo določili osnovna izhodišča k rebalansu proračuna za leto 2008, ki predvideva vzdrževanje cest, pisarniške stroške in projekte trga, igrišča in info točke.

Glede trga in igrišča je svet odločil, da se bomo lotili projekta skupaj v enem kosu. Zbiranje potrebne dokumentacije se je že začelo. Podjetje Hektar se je že lotilo ogleda vnovične odmere parcel na območju okrog cerkve. Na podlagi podatka o lastništvu in poteku parcel bomo pozvali projektante k izdelavi predračunov za izdelavo projekta. Predvidoma bo trg urejen predvsem onkraj kapelice proti »Štacnarju«.

Glede najema površin za potrebe igrišča že potekajo srečanja s predstavniki Koprške škofije, katere cenilec je že odobril možnost najemne ali služnostne pogodbe.

Kar zadeva aktualne probleme, smo g. župana opozorili na dolg postopek postavljanja prometne signalizacije, za katero smo posredovali pobudo že meseca maja, pa še ni izvedena. Z občine so nam zagotovili, da je projekt v teku.

Kritično smo spregovorili tudi o internetnih povezavah v Zavratacu. Občina odgovarja, da je v načrtu urediti internetne povezave do konca leta 2008.

GASILCI LETA 2007

Mateja Lazar

Prav lep gasilski pozdrav. Kot verjetno že veste, se je letošnje leto v Zavratcu začelo odvijati veliko dogodkov z gasilci pionirji in mladinci. Pa tudi člani A so zopet stopili skupaj in se lotili vaj in priprav na gasilska tekmovanja.

Pa pojdimo po vrsti.

Že spomladi so pionirji odšli na srečanje gasilske mladine v Idrijske Knice. Nato so zelo uspešno zastopali gasilsko društvo Zavratec na orientacijskem teku. Najprej na občinskem, nato pa še na regijskem tekmovanju, na katero so se uvrstile vse štiri ekipe, saj so vse osvojile pokal. Tudi na regijskem tekmovanju so od štirih ekip tri dosegle pokal in se tako uvrstile na državno tekmovanje v orientacijskem teku, ki je potekalo 8. septembra v Podpeči pri Brezovici. Tudi tu so bile vse tri ekipe zelo uspešne. Poleti so šli nekateri otroci z gasilci na morje. Iz PGD Zavratec je odšlo na morje v Umag šest otrok, sama sem jih spremljala kot mentorica. Seveda so bili v taboru razdeljeni po starostnih skupinah, v vsaki skupini pa so bili otroci iz različnih gasilskih društev Idrijske gasilske zveze. To se je izkazalo za zelo dobro potezo, saj so se otroci spoznali med seboj in tako tudi lažje preživeli čas proč od staršev, predvsem mlajši. Spali so v šotorih, tako da so se morali tudi znajti precej drugače, kot so vajeni doma.

Da pa ne boste mislili, da so šli otroci na morje samo plavat. Ne, počeli so še veliko drugih zanimivih stvari. Vstati so morali že ob sedmih in to je marsikomu povzročalo težave. Takrat jih je že čakala jutranja telovadba, nato je sledil zbor in dvig zastave.

Vodja tabora nam je predstavil načrt za ves dan, nato je sledil zajtrk. Dopoldne smo imeli gasilsko šolo, zatem kosilo, malo počitka, nato plavanje. Ob sedmih zvečer je bila večerja, po njej je sledil spust zastave in družabni večer. Vsak večer se je dogajalo kaj zanimivega. Od petja ob kitari, skečev, čarovnij do predstavitve šotorov, saj je imel vsak šotor svoje ime. Za to, da so morali biti šotori lepo pospravljeni že zjutraj, je skrbela naša medicinska sestra, ki je šotore vsako dopoldne ocenjevala. Najbolj pestro pa je bilo zadnji dan, ko so potekala razna tekmovanja. Na drevesu je visela lubenica, ugotoviti je bilo treba, kako težka je in kako visoko visi. Tekmovalo se je v zvijanju gasilske cevi C, pa v prenašanju vode v krožniku, ki jo je bilo treba zlit v steklenico. Z glasovanjem smo dobili tudi mis in mistra tabora. In še veliko drugih iger. Na koncu pa nagrade. V začetku oktobra so se mlajši pionirji in člani A udeležili občinskega gasilskega tekmovanja v Črnem Vrhu nad Idrijo. Obe desetini sta osvojili pokal. Tako sta se obe uvrstili na regijsko

Na morju. Vse foto: Mateja Lazar

gasilsko tekmovanje. Za člane A je to tekmovanje potekalo v Novi Gorici 19. oktobra. Fantje so dosegli lep uspeh in tako pokazali, da je v Zavrnatcu veliko dobrih gasilcev. Žal pa je regijsko tekmovanje za pionirje, ki naj bi potekalo v Vipavi 27. oktobra, odpadlo. Tako je ves trud, ki so ga otroci pokazali najprej doma na vajah in potem na občinskem tekmovanju, splaval po vodi. Pa naj velja rek: »Kar se Janezek nauči, to Janez zna« za naslednje leto.

Oktobra smo s pionirji začeli tudi predavanje o gasilstvu, saj se je bližal kviz z gasilsko tematiko in gasilskimi veščinami. Tako smo povabili medse izkušenega gasilca iz Spodnje Idrije, gospoda Ivija Peternelja. Otroci so ga z zanimanjem poslušali in mu zastavili tudi marsikatero vprašanje. Gospod Ivi nas je nato povabil v Spodnjo Idrijo na ogled novega gasilskega kamiona. Otroci so bili zelo navdušeni. Po predstavitvi gasilske opreme v kamionu so lahko tudi sami poizkusili »gasiti« z vodo in nato še s peno.

Vse to pridobljeno znanje so nato zelo uspešno uporabili na občinskem gasilskem kvizu v Črnem Vrhu nad Idrijo 3. novembra, na katerem sta moštvi mlajših pionirjev dosegli 3. in 4. mesto, starejši pionirji pa 4. mesto. Zelo se je izkazalo moštvo mladincev, saj so fantje dosegli odlično drugo mesto in se s tem uvrstitev na regijsko tekmovanje. To je potekalo 10. novembra v Spodnji Idriji. Na njem so v kategoriji mladincev osvojili prvo mesto in se tako uvrstili na državno tekmovanje v kvizu. Tako so v soboto, 24. novembra, odšli v Črnomelj in tudi tam zelo uspešno zastopali severnopriforsko regijo in tudi Idrijsko gasilsko zvezo. Zelo uspešno so torej ponesli ime Zavrnatcu po Sloveniji.

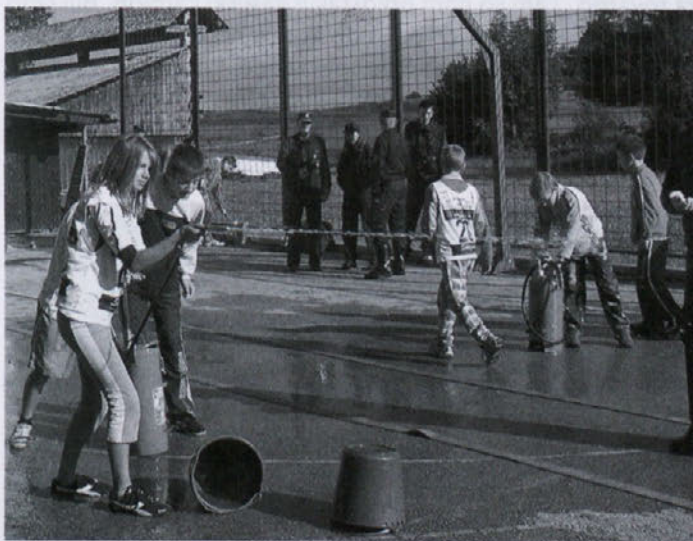
Na koncu bi se najlepše zahvalila vsem mentorjem in tistim, ki so kakorkoli pomagali, da so pionirji in mladinci tako uspešno zastopali prostovoljno gasilsko društvo Zavrnatcu na vseh tekmovanjih, ki jih je organizirala Idrijska gasilska zveza, in s tem pokazali, da sta v Zavrnatcu velika želja in zanimanje po znanju iz gasilstva.

Naj bo tudi v prihodnje tako in naj ti otroci uporabljajo znanje le na tekmovanjih in nikoli zares.

Srečno v novem letu 2008 in na snidenje z gasilskim pozdravom: NA POMOČ!

Orientacijsko tekmovanje.

Orientacijsko tekmovanje.

Na morju.

Na morju.

MLADI GASILCI V SPODNJI IDRIJI

Mlada gasilka Anamarija Gantar

V petek, 12. oktobra 2007, smo mladi gasilci iz Zavrata odšli v Spodnjo Idrijo na predavanje. Gospod Ivi nam je pokazal slike in povedal vse o gasilcih, kako se moramo obnašati, če kaj zagori, s čim gasimo, če zagori olje, bencin, dimnik, stanovanje ... To se nam je v resnici zdelo malo dolgočasno, ker smo večino že vedeli, no, česa pa tudi ne. Nato smo se odpravili v garažo in tam videli dva gasilska avta. Eden je bil samo s cisterno, drugi pa je bil navaden gasilski avto. Potem smo šli še v eno garažo in se vsi začudili, saj smo tam videli poveljniški avto, za njim pa nov gasilski kamion, ki so ga kupili leta 2006, stal pa je 45 milijonov tolarjev. Ko je gasilec Boris vprašal, kdo bi se peljal s tem gasilskim avtom, smo takoj vsi dvignili roke. Boris je izbral mene in Hano. Bili sva zelo presenečeni. Drugi gasilci so posedli v druge gasilske avtomobile, nato pa smo se odpeljali na travnik za tovarno. Tam so nam predstavili gasilski kamion. Bili smo navdušeni. Ko so nam vozilo do konca razkazali, smo razvili cevi, pripeli ročnike in začeli škropiti z vodo. Bilo je zelo zabavno. Nazaj sta se z novim kamionom peljala Niko in Andraž. Tako se je dan tudi končal. Vsem se je zdel zelo čudovit. Meni se je zdelo zelo, zelo, zelo čudovito.

Brizgalna brizga. Vse foto: Mateja Lazar

To bomo mokri.

MLADINSKI KVIZ

Metka Lazar

3. novembra 2007 smo z gasilci odšli v Črni Vrh nad Idrijo na gasilski kviz. Ob pol enih smo se odpravili iz Zavrata. Najprej so bili na vrsti mlajši pionirji in mlajše pionirke. Obe skupini sta bili zelo uspešni. Potem smo bili na vrsti mi, starejši pionirji. Od začetka pa vse do konca smo se smejali, kot da bi se nam utrgalo. Mentorji so nas mirili, toda ni se nas dalo ustaviti. Veliko odgovorov, vsaj tako smo mislili, smo imeli napačnih. Mislili smo, da bomo med zadnjimi. Zunaj smo imeli še vajo z vozili in prepoznavanje gasilskega orodja. Nismo se ravno znašli. Potem smo imeli odmor in malico. Prišel je čas razglasitve rezultatov. Mlajši pionirji in pionirke so se uvrstili na 3. in 4. mesto, mi smo bili na nepričakovanem 4., mladinci pa so prišli celo na odlično 2. mesto. Potem smo odšli domov, vsi veseli, ker smo se imeli res »ful OK!«.

Pripravljeni na štart.

Velika zbranost na štartu.

Bera pohval in pokalov je bila res velika.

Evo nas, šampijone.

Dajmo naši!

DAN Z GASILCI V KAVERNAH

Metka Lazar

V ponedeljek, 31.10.2005, so se v okviru meseca požarne varnosti odvijale gasilske vaje. Začetek je bil v gasilskem domu, kjer so gasilci še malo poklepetali, nato pa so se z gasilskim avtom odpeljali v Spodnji Zavratac. Tam so z vodo napolnili cevi za potek vaje. Nato so se odpeljali proti kavernam, kjer so ostali že zadimili del kavern z dimom gorečega smrečja, notri pa so nastavili lutko, ki so jo morali prinesiti na zrak. Vaja se je uspešno končala, zato smo se vsi z gasilskim avtom odpeljali v gasilski dom, kjer smo imeli pogostitev s pijačo.

KOLEDAR

Uredniški odbor

Končno nam je uspelo. Izdali smo koledar »Zavratac 2008«. Fotografije je prispeval Robert Rijavec. Skupaj z Andrejem Mivškom sta idejno zasnovala koledar s sedmimi slikami. Koledar bo dobra promocija celotne krajevne skupnosti in kulturnega društva. Ob koncu leta ga bomo lahko podarili našim poslovnim partnerjem ali prijateljem kot izvirno darilo.

TUDI JESENI SIJE SONCE

Renata Kogovšek

Tiste lepe jesenske nedelje, 16. septembra 2007, je bilo v naši vasi prvič srečanje starejših faranov. Pri sveti maši, ki je vedno vrhunec vsake slovesnosti, smo se zbrali ob 15. uri. Vzpodbudne besede našega duhovnika so se dotaknile vsakega izmed nas. Ob izbranih pesmih, ki so z orglami donele s kora, smo lahko vsi sodelovali.

Dajmo eno zapet!

Prežeti z občutkom povezanosti smo se po sveti maši še telesno okrepčali z dobrotami naših sodelavk Karitasa. V prijateljskem razpoloženju se je pelo, celo harmonika se je oglasila. Zbralo se nas je 25 starejših faranov. Prav z vseh obrazov sta sijala veselje in zadovoljstvo.

Ob lepem razpoloženju čas zelo hitro mine. Kar ostali bi še, a kaj, ko je bilo treba iti ... Ostala sta pričakovanje in želja po srečanju prihodnje leto. Bog daj vsem zdravja in vedrine!

Ko smo skupaj se imamo lepo.

Okrepčilo in prijeten klepet. Foto: Renata Kogovšek

GEOMORFOLOGIJA OZEMLJA MED ČRNIM VRHOM IN MEDVEDJIM BRDOM

Tomaž Mivšek

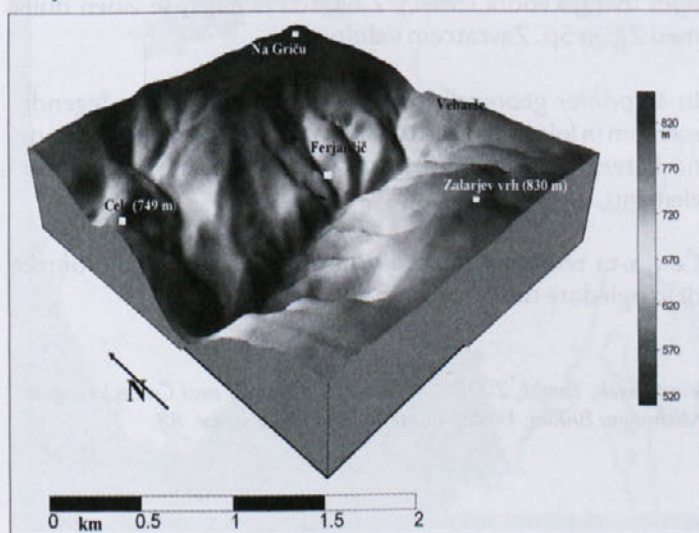
V svojem diplomskem delu sem hotel podrobneje prikazati geomorfološke značilnosti območja med Črnovrško planoto in Dolami. Območje je bilo skrbno izbrano na podlagi kamninske pestrosti, bližine idrijskega preloma in relativnih nadmorskih višin. Zaradi vseh naštetih dejavnikov je, geomorfološko gledano, naša okolica izjemno pestra. V tem prispevku je moj namen zelo splošno prikazati tematiko diplomskega dela.

Najprej razložimo besedo geomorfologija. V grščini pomeni gea – zemlja, morfos – oblika, logos – beseda, veda. Torej bi geomorfologija pomenila vedo, ki jo zanima preoblikovanje zemeljskega površja in procesi s specifičnimi reliefnimi oblikami.

Ker je celotno območje obsegalo dobrih 20 km², sem izbral pet podrobnejših lokacij. To so bile DOL, GODOVIČ – ŠEBALK, IVANJE DOLINE, ZALA in DOLE.

Fluvialno-denudacijski (rečni) relief z linearnim in ploskovnim odnašanjem prepereline po površju je zastopan v zgornjem porečju Zale. Kamnine (triasni dolomiti in konglomerati, karbonski peščenjaki in permski skrilavi glinenci) so slabo prepustne za vodo. Padavinska voda odteka površinsko in se hitro združuje v vodne tokove. Struga Zale se močno pogloblja v dno doline, s seboj odnaša precejšnje količine prepereline in kamena. Dodatno erozijsko moč vode pospešujejo veliki nakloni (do 70°).

Fluvialne reliefne oblike: erozijsko žarišče, erozijski žleb, jarek in grapa, rečna struga, rečna dolina, slap, akumulacijska terasa, vršaj.

Grafikon: Zala – digitalni model reliefa, Mivšek, 2007

Relief kontaktnega krasa je tip reliefa, na katerega vpliva voda, ki priteka z nekraških, neprepustnih kamnin na kraške, ki so vodoprepustne. Voda na stiku kamnin hitro ponikne in se naprej pretaka v podzemlju. Ob stiku agresivnih, nenasičenih voda s kraškimi kamninami nastajajo specifične kontaktno kraške oblike. Za kraške kamnine štejemo tiste kamnine, ki so prepustne za vodo. To so skoraj vsi apnenci (kemijsko CaCO₃), razen nekaj redkih izjem. Primer: na Medvedjem Brdu med Tratami in Pikeljcamami je močno zastopan ploščat apnenec z rožencem, ki je zaradi primesi kremenca slabo topen in ne kaže površinskih kraških pojavov.

Med kraške kamnine uvrščamo pogosto tudi dolomite (CaMg(CO₃)₂). Dolomit je v naravi slabše topen od apnenca in ni vedno prepusten za vodo. Vodoprepustnost je odvisna tudi od pretrtosti kamnine, prelomnih con in deleža minerala kalcita v dolomitu. Če pritekajo vode s kremenovih peščenjakov ali glincev, ima dolomit med takimi kamninami skoraj vedno kraške značilnosti. Dolomit med apnenci pa pogosto razvije površinsko rečno mrežo. Zato je bolje, da uvrstimo dolomit med pogojno kraške kamnine.

Med pogojno kraške kamnine lahko uvrstimo tudi konglomerate, breče in peščenjake, ki imajo kalcitno vezivo.

Kontaktno kraško površje je najbolj opazno v Šebalku, Ivanjih Dolinah, kjer gre za stik krednega apnenca in triasnega glavnega dolomita. Na kontaktnem krasu v Doleh pa je stik triasne breče in konglomerata s paleozojskim kremenovim peščenjakom, deloma skrilavimi glinenci.

Kontaktno kraške oblike: suha in slepa dolina, ponikve, jame in brezna. »Lepa« suha dolina je izoblikovana v Ivanjih Dolinah. Z dolomita prečka apnenec in za bencinsko črpalko v Godoviču znova doseže dolomit. Geomorfn oblika suhe doline se v podolju ob idrijskem prelomu konča. Iz tega lahko sklepamo, da je potoček v Ivanjih Dolinah pod drugačnimi hidrološkimi in geomorfnimi procesi površinsko tekkel vse do Šebalskega potoka v Godoviču.

Manjše ponikalnice oblikujejo vsi potoki na območju Šebalka, deloma tudi v Doleh, ki pritekajo z dolomita na apnenec. V Doleh so majhni potočki pri Gantarju oblikovali manjše slepe dolinice, na dnu katerih je požiralnik. Poštarčkova jama pri Bevku v Doleh je tudi kontaktno kraškega izvora. Oblikoval jo je majhen potoček na stiku kremenovih peščenjakov in apnene breče.

Okrog Gantarja so markantne t. i. sufozijske vrtače. To so vrtače, ki nastanejo s spiranjem prepereline in nanosov v kraško podzemlje. Nanosi, preperelina nad kraškimi kamninami, pa ponavadi niso kraškega izvora. Povedano drugače, obsežna debelina prsti je nastala pod drugačnimi geomorfnimi procesi, ki jih danes ni več. Površje pa spet zakraseva.

Kraški relief je v Dolu, to je območje med Črnovrško planoto in Šebalkom. Tam prevladujejo kredni apnenci. Za kraški relief je značilno hitro prenikanje vode v tla, tako da se voda prek majhnih por in kanalov hitro zbira v večje kanale, brezna in vodoravne jame. Najbolj znane tipično kraške geomorfne oblike so: žlebič, škraplja, vrtače, brezna ...

Foto: Samotar ob poti v smeri Dole–Zakovk, Mivšek, 2007

Določene geomorfne oblike so vezane samo na tip kamnine s svojstvenimi hidrološkimi razmerami. Zaradi selektivne erozije na različno odpornih delih kamnine dolomita ali konglomerata so v Doleh pogosti tako imenovani samotarji. Največ jih je med Trevnom in Trovtovem Raskovcem. Enakega nastanka je tudi skala v Ravnah.

Posebni geomorfni procesi na dolomitu in konglomeratu povzročajo nastanek t. i. trdinov. Ti so grbinasto površje, ki nastane zaradi različne kemijske odpornosti kamnine dolomita. Te razlike nastanejo že ob sedimentaciji ali kasneje ob diagenezi (nastajanju) kamnine. Selektivna subkotana korozija, ki jo pospešuje debelejši sloj prsti nad kamnino, z različno intenzivnostjo raztaplja posamezne dele kamnin. Tako postane površje zvegano s posameznimi izboklinami.

Če lahko trdimo, da je za apnenec najbolj značilna geomorfna oblika vrtača, je najpogostejša geomorfna oblika na dolomitu dolec ali dolek. Slednji termin si je v strokovni geomorfološki terminologiji šele dobro utrl pot v geomorfološke slovarje. Dolec je konkavna geomorfna oblika v pobočju, katere zametek nekateri avtorji uvrščajo v čas periglacialnih procesov v pleistocenu. V večini primerov se dolec razvija v smeri največjega naklona, lahko pa sledi prelomnim conam. V dolcu je prisotno ploskovno odnašanje prepereline, pa tudi kemijsko raztapljanje

Foto: Dolec v Doleh, Mivšek, 2006

Kontaktni kras v Doleh, Mivšek, 2006

kamnine (korozija) v tleh. Zaradi tega se dolec v pobočju v svojem razvoju pogloblja. Dno dolca prekriva debelejša plast prsti. Dolec se ponavadi konča v vrtači, na ravnini ali pa pod njim izvirajo vodni izviri. V Zavratcu je najlepše viden dolec med Zg. in Sp. Zavratcem v dolomitu.

In še primer geomorfološke karte Ivanje Doline z legendo, merilom in lokacijsko karto. Karta sodi med t. i. tematske karte, na katerih so posebej izpostavljeni le nekateri pomembni elementi.

Če vas ta tematika zanima podrobneje, si lahko diplomsko delo ogledate tudi v medmrežju.

Vir: Mivšek, Tomaž, 2007: *Geomorfologija ozemlja med Črnim Vrhom in Medvedjim Brdom*; Filozofska fakulteta, Ljubljana; str. 88.

POPLAVE 18. septembra

2007

Tomaž Mivšek

Vir: ARSO

Vremenske razmere

Hladna fronta se je prek zahodne in srednje Evrope od severozahoda bližala Alpam. Hkrati se je prek zahodne Evrope od zahoda proti vzhodu pomikala višinska dolina s hladnim zrakom. Nad nami se je krepil jugozahodni veter. Bistveni vzroki za obilne padavine so bili:

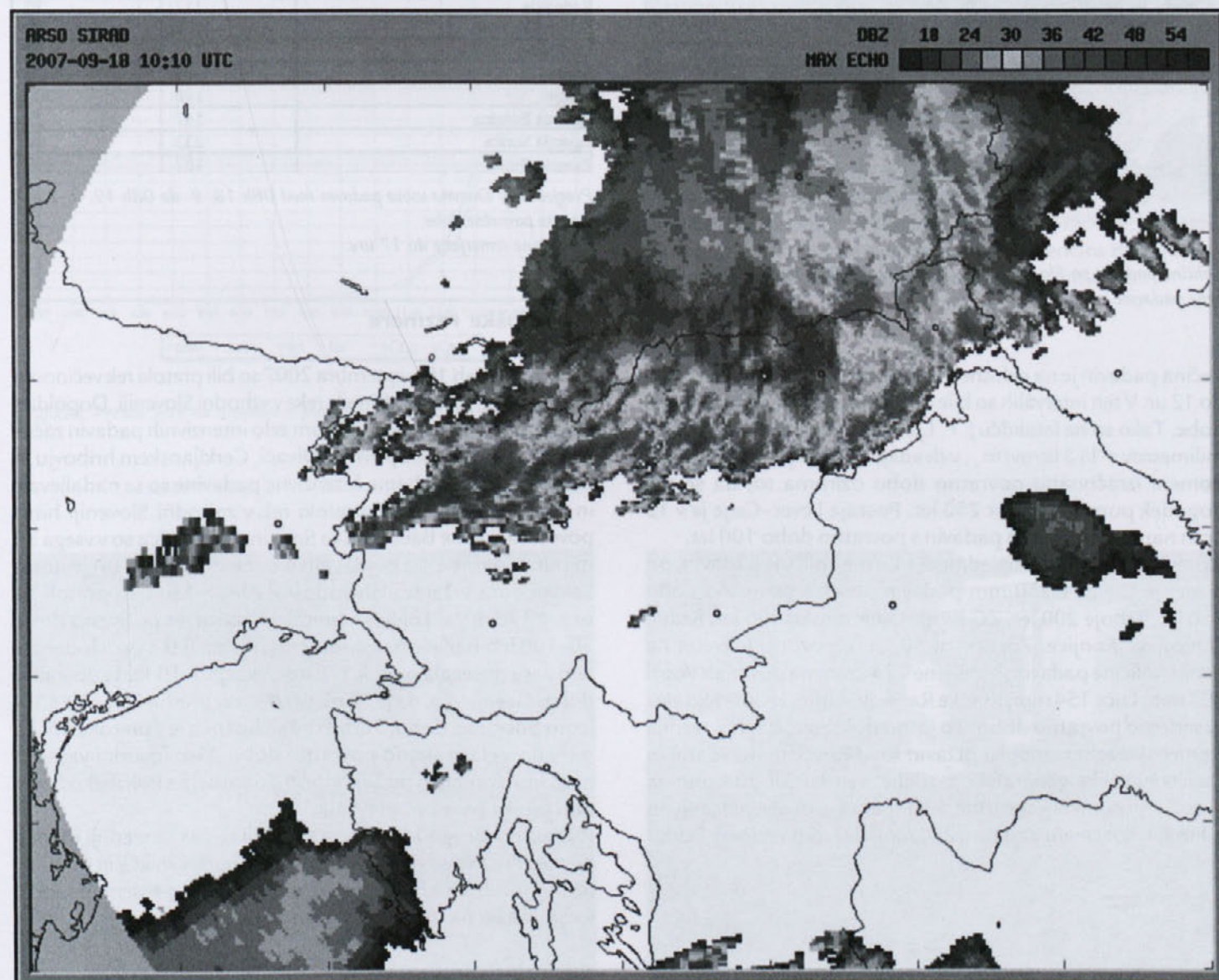
- orografske višinske razlike Slovenije,
- stalni dotok vlažnega zraka od jugozahoda,
- močna nestabilnost ozračja,
- striženje vetra v plasti od tal do 6 km višine.

V takih okoliščinah nastajajo silovite nevihte, ki lahko dlje časa vztrajajo na istem območju.

Razvoj vremena

Prva padavinski pas se je prek zahodne Slovenije proti vzhodu pomikal med 5. in 7. uro. Kmalu po 8. uri so v hribovitem delu zahodne Slovenije spet nastajale nevihte. Močni nalivi pa so ta del Slovenije zajeli okrog 9.30. Ta nevihtni pas se je še premikal proti vzhodu. Potem pa se je vzpostavila nevihtna linija od Posočja prek Idrijsko-Cerkljanskega in Škofjeloškega hribovja do severnega dela Ljubljanske kotline. Na tej liniji je naliv obstal skoraj dve uri. Popoldne so predvsem v severni polovici Slovenije nastajale vedno nove nevihtne celice, padavine so se krepile tudi na severovzhodu. Zvečer je v nižjih zračnih plasteh zapihal severozahodni do severovzhodni veter, nevihte so nastajale še ob samem prehodu hladne fronte in se s padavinami širile proti jugu. Malo pred 20. uro je nastala izrazita nevihtna linija med slovensko Istro in zgornjim Posoteljem.

Na skrajnem zahodu Slovenije so padavine ponehale ob 21. uri, ko je na jugu in vzhodu države lilo kot iz škafo. Na najbolj prizadetih območjih je dež ponehal okrog 22. ure, na

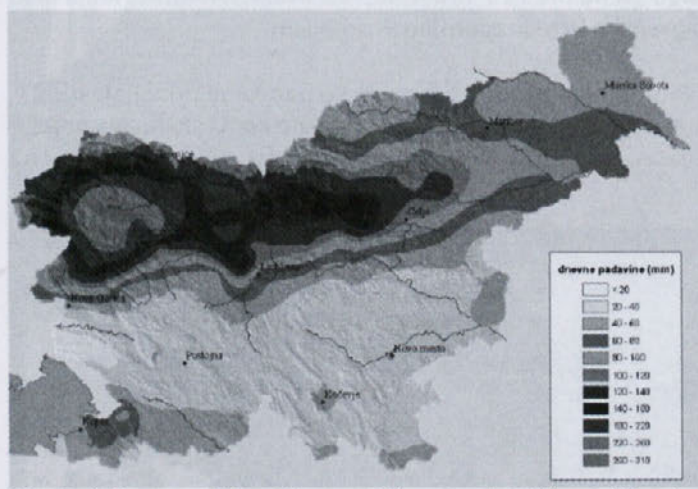

Radarska slika padavin nad Slovenijo 18. 10. ob 12.10 uri po lokalnem času. Vir: ARSO

severovzhodu okrog polnoči. Najdlje je deževalo v JV Sloveniji, do okrog 2.30.

Krajevna in časovna porazdelitev padavin

Krajevna porazdelitev padavin je bila raznolika. Narava konvektivnih procesov, neviht, je, da so krajevno zelo omejeni. Zato so velike razlike v količini padavin že na majhnih razdaljah, tudi tam, kjer je padlo največ padavin. Največ padavin je padlo na širšem območju Bohinja, na Cerkljanskem in v Škofjeloškem hribovju, od 200 do 300 mm, krajevno celo več. Veliko padavin je padlo tudi na severu Ljubljanske kotline in na posameznih delih Štajerske, Celja in Savinjske doline.

Količina padavin po Sloveniji med 08h 18.9. do 08h 19.9. 2007 – 24 urne padavine.

Večina padavin je na celotnem območju padla v intervalu od 6 do 12 ur. V teh intervalih so bile dosežene tudi najvidlje povratne dobe. Tako so na letališču J. P. Ljubljana v 6 urah namerili 115 milimetrov = 115 litrov/m², v dvanajstih urah pa 176 mm, kar pomeni izračunano povratno dobo oziroma to, da se tak dogodek ponovi, več kot 250 let. Postaja Levec-Celje je v 12 urah namerila 104 mm padavin s povratno dobo 100 let. V preglednici si lahko ogledamo 24-urne količine padavin, pri čemer je Davča z 230 mm padavin dosegla povratno dobo 250 let, Trboje 200 let, ZG Bitnje in Gomilsko 100 let, Kranj, Slovenske Konjice, Zg. Sorica 50 let. Opozoriti je treba na visoke količine padavin, izmerjene v 24 urah, na postajah Vogel 303 mm, Luče 154 mm, Kneške Ravne 304 mm, ki dosežejo »le« desetletno povratno dobo. To jasno dokazuje, da je Slovenija vremensko zelo raznolika država. Med Kneškimi Ravnami in Davčo ni velike geografske razdalje, vendar pa 304 mm za Posočje ne pomeni katastrofe, ker je naravno okolje prilagojeno tolikšnim količinam padavin, 230 mm v Davči pa odnese Selško dolino.

Ime postaje	padavine (mm)	povratna doba (let)
Bohinjska Česhnjica	230*	25
Breg pri Žirovnici	114	25
Bukovo	224	25
Bukovščica	151	25
Cerkno	140	25
Davča	230	250
Domžale	113	10
Gomilsko	173	100
Hrušica pri Jesenicah	154	5
Katarina nad Ljubljano	112	5
Kranj	160	50
Kneške Ravne	304	10
Kredarica	192	10
Logarska dolina	108,5	1
Luče	154,2	10
Lukanja	106,3	5
Naklo	135	10
Oplotnica	116	25
Plave	110,5	2
Preddvor	124	5
Ptujka Gora	75	5
Radegunda	122	10
Radomlje	117	10
Selo pri Vodica	106	10
Slovenske Konjice	131	50
Starše	93	25
Trboje	190	200
Zgornja Besnica	147	25
Zgornja Sorica	233	50
Zgornje Bitnje	187	100

Preglednica: Dnevna vsota padavin med 08h 18. 9. do 08h 19. 9. 2007 z oceno povratne dobe.

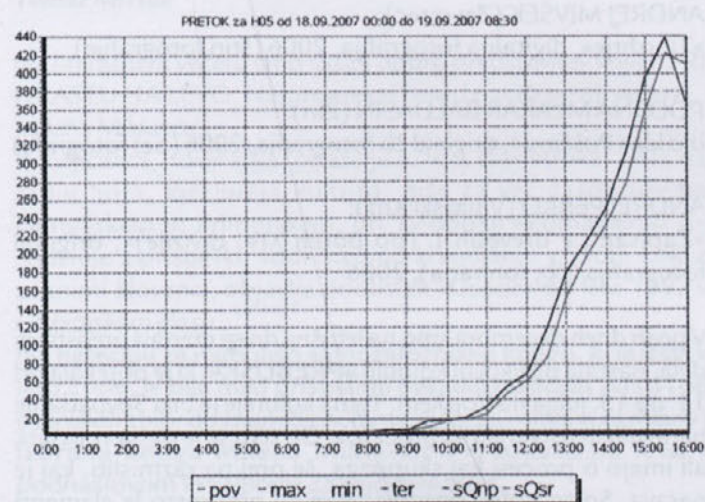
*padavine izmerjene do 17 ure.

Hidrološke razmere

V jutranjih urah 18. septembra 2007 so bili pretoki rek večinoma mali, srednje pretoke so imele reke v vzhodni Sloveniji. Dopoldan med 9. in 10. uro so pod vplivom zelo intenzivnih padavin začeli naraščati vodotoki s povirji v Divači, Cerkljanskem hribovju in na Bohinjskem grebenu. Intenzivne padavine so se nadaljevale in okrog 14. ure so se pretoki rek v zahodni Sloveniji hitro povečevali. Reke Bača, Selška Sora in Cerkniščica so v vsega 30 minutah narasle do poplavnih vrednosti. Ob 14. uri je imela Seldka Sora v Tlezniških vodostaj okrog 370 cm, pretok pa okrog 170 m³/s. Tolikšen pretok je ocenjen s povratno dobo 50–100 let. Bača je na vodomerni postaji Bača pri Modreju v tem času dosegala pretok 170 m³/s, kar je 5–10-letna povratna doba. Ocenjujejo, da je bil ob istem času pretok Cerknice s 50-letno povratno dobo. Tudi Trčidka Bistrica je s pretokom 133 m³/s dosegla stoletno povratno dobo. Visokovodni val se je nato hitro pomikal po Seldki Sori do sotočja s Poljansko Soro; tam je reka znova poplavljala. Pretoki rek drugod po državi so imeli ta čas še srednji in mali pretok. Pričakovati pa je bilo razlivanje hudournikov in potokov na območjih Save Bohinjske, Kamniških Alp, na širšem območju Celja, zvečer pa tudi v Zasavju in na Kozjanskem.

Popoldan so poplavljal reke na Domžalskem polju: Pšata, Rača in Nevljica v Tuhinjski dolini. V poznih popoldanskih urah, ko so reke na zahodu Sloveniji že začele upadati, pa so začele poplavljati Kamniška Bistrica, Savinja in Dravinja. Savinja je ob 22. uri dosegla pretok 491 m³/s s 20–50-letno povratno dobo. Zvečer so poplavljali vsi pritoki Savinje: Paka, Bolska, Ločnica in Hudinja.

Hitrost naraščanja in velikost pretokov rek sta bili izredni, zato so poplavljen reke povzročale veliko gmatno škodo na objektih, cestni infrastrukturi in drugem osebni premoženju ljudi. Razloge za opisano stanje se pripisuje intenzivnosti padavin in velikemu odtoku padavin v vodotoke. Poplavljala je večina rek na severu države. Izredni pretoki rek so se širili od zahoda proti vzhodu. Poplavljali so predvsem hudourniki. Naraščanje vodotokov do poplavnih vrednosti je v več primerih trajalo manj kot eno uro.

Grafikon: Pretok Sore na vodomerni postaji Suha, dne 18. 9. 07

Zaradi hitrega naraščanja vodotokov prebivalci niso dovolj zgodaj umaknili avtomobilov na varno v Cerknem, Železnikih in Kropi. V Železnikih je znan primer, ko so se tudi reševalci med reševanjem morali umakniti pred naraščajočo vodo. Največ gospodarske škode je nastalo v Železnikih in okolici Celja. Te poplave so jasno pokazale, da je večina slovenskih rek, razen nekaj največjih, hudourniškega značaja. Ozka dolina Selške Sore postane ob poplavnih vodah struga ponorele vode. To kaže na napačno lokacijo Železnikov (v zadnjih 20 letih tri poplave, letos je bilo najhujše, dve smrtni žrtvi), zlasti pa novejši obrtni cone ob Sori. Neposrečena je tudi trasa ceste iz Selške doline proti Davči, ki jo odnese vsakih deset let. Zato jo je nujno preusmeriti. Veliko hude krvi je povzročilo poplavljanje ob Savinji, češ zakaj poplavnih voda ne upoštevajo v urbanističnih načrtih. Poleg politike, ekonomskega interesa in pomanjkanja prostora v dolinah okrog urbanih središč gre za veliko malomarnost državnih institucij. Iz leta 1990, ko je porečje Savinje utrpelo največje poplave, se očitno niso naučili ničesar. Še več, na poplavnih območjih, ki so bila takrat pod vodo, rastejo najnovejši stanovanjske soseske.

Na vzhodu Slovenije pa so se zaradi menjavanja kamnin, strmih naklonov pobočij in debelih plasti skrilavih glinencev pogosto sprožili plazovi in zemeljski usadi. V Letušu so zahtevali tudi dve smrtni žrtvi. Peto smrtno žrtev je povzročil udar strele v Cerkljah na Gorenjskem.

Čeprav se zdi, da je narava kruta, in ob takih dogodkih to lahko potrdimo, pa gre pri vsem tem dogajanju le za naravne procese, proti katerim se človek bojuje z vsemi močmi. Na žalost pa velikokrat s svojimi dejanji nevede potencira dogajanja v naravi v lastno škodo. Materialne posledice nosi sam.

Poplavljeni Železniki. Vir: www.PhotoVillage.org

Velika premoženjska škoda. Vir: www.PhotoVillage.org

PRAZNOVANJE URHOVE NEDELJE

Tomaž Mivšek

Letos smo Urhovo nedeljo praznovali 8. julija. Če strnemo, se je v prazničnem dnevu dogajalo sledeče: v dopoldanskem času slovesna sv. maša, opoldne odprtje fotografske razstave v galeriji Farovž, popoldan ob 16. uri pa še koncert Vasovalcev iz Dolov. Popoldanski koncert je popestrila otroška dramska skupina z igro Vila Malina.

Najprej predstavimo nam bolj ali manj znani sestav. Fantovski pevski zbor Vasovalci je sicer nonet, vendar v upanju, da bodo pridobili še kakega somišljenika, vztrajajo pri imenu zbor. Prihajajo iz majhnih vasi (Dole, Gore, Potok ...) v Idrijskem hribovju. Vodi jih Rado Eržnožnik. Vsi so samouki, družijo jih ljubezen do petja, predvsem slovenske ljudske pesmi. Sodelujejo na proslavah in prireditvah v širši okolici. Med drugim so skupaj s krajevno skupnostjo Dole organizirali pod Hladnikovo lipo pevski večer slovenske pesmi, posvečen spominu na 60-letnico priključitve Primorske k matični domovini in 70. obletnici mučeniške smrti zborovodje in skladatelja Lojzeta Bratuža, ki je umrl prav zaradi zavzemanja za ohranjanje slovenske pesmi in besede v tem delu Slovenije.

Na koncertu so se predstavili s šestimi ljudskimi pesmimi in priredbami zanje.

Vmesni program je popestrila otroška dramska skupina Zavratec z igro Svetlane Makarovič Vila Malina. Zgodba govori o razvajeni vili, ki se noče umivati. Ker je čisto majhna, tudi še nima imena. V zgodbi nastopajo še šoja, podlasica ... Vsi skupaj si prizadevajo pojesti eno sočno malino, ki se sredi prerivanja odkotali neznanokam. To malino najde vila Malina in jo na mah poje. Za nameček si nadene še njeno ime. »Vila malina bom,« pravi in se veselo odpravi domov spat.

Polni kulturno prazničnega utripa smo z Oglarjem v roki sklenili letošnje praznovanje Urhove nedelje.

Vasovalci

LIKOVNE RAZSTAVE LETA 2007

Andrej Mivšek

V naši galeriji smo letos organizirali dve likovni razstavi. Ob praznovanju farnega dne, na Urhovo nedeljo 8. julija, smo kot prejšnja leta postavili **razstavo fotografij**. Štirje avtorji smo postavili na ogled podobe tradicionalnih likovnih motivov akta, tihožitja in izsekov krajine v različnih tehnikah, od klasične do digitalne fotografije.

Seznam avtorjev in razstavljenih del:

JOŽE CARLI (Vojsko):

»Ptčki pojejo in zajčki skačejo I in II, barvna fotografija, 2006

ANDREJ MIVŠEK (Zavratec):

»Tihožitje«, digitalna fotografija, 2006 (štiri fotografije)

POLONA MLAKAR BALDASIN (Žiri):

iz cikla »Puščava«, original čb fotografija, 2006 (pet fotografij)

ANDREJ PERKO (Vipavski Križ):

»Zapisano v drevesih I. (po poteh XIV. divizije)«, original fotografija (čb, tonirana), 2006

V prvih dneh decembra smo na letošnji drugi razstavi predstavili dela, nastala na likovni koloniji »PREBLISK«, ki je potekala od 13. do 15. julija na Vojskem. Tema kolonije je bila Sovpadanje naravnih in ustvarjalnih procesov. Ob tem se je treba vprašati, ali imajo ti procesi kaj skupnega, še prej pa razmisliti, kaj je narava. So to polja, gozdovi, reke ali preprosto le elementi zrak, voda, zemlja in ogenj, ki ustvarjajo razmere za življenje? Lahko pa pritrdimo, da procesi rasti, zamikanja, prekrivanja, padanja, minevanja sodelujejo tako v naravi kot pri ustvarjanju. Spomnimo se le dreves, ki jeseni spremenijo nešteto barvnih odtenkov in na koncu odvržejo listje. Za posrečen uvod v razmišljanje in snovanje likovnih del je bilo prvi večer srečanja organizirano predavanje o **land art** oz. krajinski umetnosti. To je razmeroma mlada veja likovne umetnosti, ki je nastala po drugi vojni v ZDA in temelji na ustvarjanju na prostem, bodisi v naravnem bodisi urbanem okolju. Pri tem ne gre za postavitev klasičnih kipov na prosto, temveč za preoblikovanje prostora v funkcionalnem in estetskem smislu. Predstavniki land arta so izvajali najrazličnejše posege v naravi (izkopane ravne črte v puščavi, spirale iz kamena, risbe na zamrznjeni vodni gladini, v folijo ovita obala, s pecilnim praškom posuto parkirišče itd.) in jih zaradi minljivosti dokumentirali v fotografiji.

Udeleženci kolonije smo ustvarjali na treh likovnih področjih: slikarstvu, kiparstvu in fotografiji. Nastala so vsebinsko, stilno in tehnično raznolika likovna dela – naj za primer omenim le nekatera. *Barbara Lozar* je naslikala vejo drevesa skozi štiri letne čase. *Sonja Makuc* je izrazito poudarila element vode, ko je pustila barvi, da se razlije po sliki, se zlije z drugo, nakaplja, odteče ali razredči, da skoraj izgine. *Damjan Cvek* je v olju ujel odtene

takratne barve neba, jo nanese na celotno površino slike in sliko odtisnil na travnik kot odsev. Kipi *Kristine Kompan* so bili narejeni iz predmetov, najdenih v neposredni bližini, *Jože Carli* je v gozdu nabral ustrezne suhe veje in jih sestavil v podobo jelena. Nekatera druga dela pa so bila zastavljena le kot zamisel, ideja, in ne izdelek. In še bi lahko opisoval in našteval. Naj na koncu kot ustvarjalec dodam le, da sta dva dneva časovno premalo za izoblikovanje ideje in izvedbo koncepta, ki bi zrcalil temo te kolonije. Seveda pa se v tem času lahko zgodijo pravi miselni premiki, zametki novih dobrih likovnih del. In to je glavno.

LITERARNI VEČER Z MILENO MIKLAVČIČ

Tomaž Mivšek

Na literarnem večeru smo slišali dobro predstavitev knjige *PRI HRASTU NA LEVO*. Najprej nekaj besed o naši gostji večera. Milena Miklavčič

Pravljica, novinarka, pisateljica. Ima štiri otroke. Dela na radiu Sora, kjer ureja kulturo, piše za več časopisov na Gorenjskem in Primorskem, pri Tv-oddaji »Pomagajmo si« sodeluje s prispevki, vodi Sredina kramljanja v Škofji Loki z znanimi Slovenci, objavlja podlistek »Usode« od leta 1992 v Gorenjskem glasu.

Na natečaju za najboljšo samozaložniško knjigo, ki je izšla v letu 2006, je bila med prispelimi besedili različnih zvrsti (od pesniških zbirk do znanstvenofantastičnega romana za mlade) izbrana knjiga Milene Miklavčič *Pri hrastu na levo* s podnaslovom *Pravljice iz Zakajčkove ulice*.

Na literarnem večeru v Zavrtaču se je najprej predstavila otroška dramska skupina iz Zavrtača, ki je zaigrala pravljico Milene Miklavčič *Angina*. V predstavi je nastopilo 15 otrok.

Po tem zaigranem uvodu je spregovorila avtorica o nastanku knjige pravljic *Pri hrastu na levo*. Pravljice so nastale v času, ko so bili Milenini štirje otroci majhni. Rdeča kapica jim ni bila všeč, zato jim je Milena vsak večer pripovedovala zgodbe o "velikih dogodivščinah", ki so jih ušpičili čez dan. Tako so se malčki vsaj v pravljici iz navihanih nagajivčkov spremenili v silne junake. Istočasno pa nam pravljice - med vrsticami - povedo, da so lahko tudi starši leni, da se jim ne ljubi pogovarjati in da raje gledajo televizijo kot da bi počeli kaj drugega. V knjigi je opisanih 20 dogodivščin,

katere naredijo še bolj živahne čudovite ilustracije Marjete Cvetko.

Ob koncu so obiskovalci, bilo jih je okoli 70, avtorico povprašali s kar nekaj vprašanji. Odločno je razlagala, kaj se pravi izdati knjigo v samozaložbi. Zaradi neprepoznavnosti ni mogla dobiti založnika. Zato je najela kredit in poizkusila v samozaložbi. Ko je bila knjiga že izdelana, je bilo potrebno 600 izvodov še prodati. Pogumno je obiskovala knjižnice, kjer je pustila kak izvod, da ga preberejo. V večini primerov so knjigo tudi naročili. Opravila je veliko dela, a se je splačalo.

Avtorica nam je preko pogovora razvila svoj realističen pogled na svet, v katerem se moramo boriti in hkrati upoštevati ljudi okrog sebe. Čeprav so ji bila vrata za študij novinarstva zaprta, ker je bila politično oporečna, njen talent raziskovanja ni ugasnil. Še več, kljub boleči izgubi najdražjih, se bori dalje in načrtuje nove projekte s področja ljudi in navad Poljanske doline. Morda je v snovanju že nova knjiga.

Miklavčičeva nam je prebrala še eno pravljico, nato pa je sledila pogostitev otrok s sladkim pecivom, kot se za veseli december spodobi.

Vir: <http://www.locutio.si/avtorji.php?ID=592>

ČEZ TISOČ LET ...

Tomaž Mivšek

V poletno jesenskih mesecih je cerkveni MePZ Zavratac odkrival nove širine v zborovskem petju. Poleg do zdaj uveljavljenega programa smo se pevci spopadli z zimzelenimi popevkami.

Prav je, da svojo kakovost pokažemo tudi Idrijčanom. Tako smo 30. avgusta 2007 v okviru četrtkovih kulturnih večerov nastopili skupaj z Idrijskim oktetom pod oboki mestne knjižnice na Ahacijevem trgu. Poleg priredb ljudskih pesmi in sakralnega programa smo predstavili še tri popevke: Orion, pri kateri sta se kot solista izkazala Renata Kogovšek in Gabrijel Rejc, Brez besed in Ostani z nami.

Navdušenje poslušalcev je bilo izjemno, zato smo program koncerta ponovili tudi na Zahejevo nedeljo v Zavrtaču. Program je povezovala Andreja Kunc. Kljub slabemu vremenu je dvorano obiskalo dovolj obiskovalcev, da se je pričaralo enkratno razpoloženje. Z Idrijskim oktetom smo sklenili, da bomo v prihodnje še sodelovali.

To, da je naš zbor odprt za dobrotelnost, smo dokazali z udeležbo na Miklavčevem dobrotelnem koncertu 1. decembra v Spodnji Idriji. Koncert vsako leto organizira Rotary Club Idrija. S prispevki in donacijami ob tem koncertu bodo pomagali družinam v finančni stiski na Idrijsko-Cerkljanskem, ki so utrpeli večjo premoženjsko škodo ob nedavnih poplavih, in družinam, ki so izgubile enega od staršev.

TURISTIČNO DRUŠTVO IDRIJSKE KRNICICE O OGLARSKI NEDELJI

Martina Podgornik

Konec letošnjega avgusta se je v Idrijskih Krnicah odvijala že trinajsta Oglarska nedelja. Čeprav tudi nekatera druga turistična društva v naši širši okolici prirejajo dneve v spomin na oglarjenje, se je Oglarska nedelja v Krnicah lepo prijela in na veliko veselje Krničanov privabi vsako leto več obiskovalcev. Letos je bil obisk še posebej velik, k čemur je zagotovo pripomoglo tudi lepo vreme, ki nam sicer v preteklosti ni bilo posebej naklonjeno. Člani TD Idrijske Krnice se potrudijo, da vsako leto pripravijo kaj novega, tako da tudi tistim, ki so bili na Oglarski nedelji že večkrat, ne more biti dolgčas.

Zamisel o prireditvi, na kateri bi prikazali oglarjenje, se je pred leti porodila predvsem zato, da ta nekoč pomembna dejavnost naših prednikov ne bi utonila v pozabo. Kuhanje oglja je bilo v naših grapah doma že od nekdaj in je predstavljalo pomemben vir dodatnega zaslužka. Velik porabnik oglja je bil predvsem idrijski rudnik živega srebra. Z njegovim zapiranjem pa je počasi začelo zamirati tudi oglarjenje in od 60. let prejšnjega stoletja bi v naših krajih le težko našli še kakšno oglarsko kopo. Na srečo pa lahko v naših krajih danes še najdemo nekaj mojstrov, ki znajo narediti in skuhati pravo oglarsko kopo. Kar nekaj let od začetka smo na Oglarski nedelji vedno lahko videli kopo, ki se kuha, tako da se je od nje tudi pošteno kadilo.

Letos pa smo lahko videli kopo ali ogaunco v začetni fazi, ko je še zložena iz samih drv, med prireditvijo pa so jo oglarji mojstri obložili najprej s suhim listjem, nato s smrečjem in nazadnje še obsuli z zemljo ter jo tudi zakurili, kuhala pa se je še nadaljnje tri do štiri dni.

Zasnova Oglarske nedelje je vsako leto malo drugačna. Kar nekaj let je bil glavni del prireditve tekmovanje v postavljanju

Prikaz TD Idrijske Krnice.

prave oglarske kope, ki pa je bila manjše velikosti kot običajna kopa. V tekmovanju so se pomerila okoliška turistična društva, tudi domače krniško, da jih je bilo včasih tudi deset in je bila konkurenca kar velika. Tekmovalci so morali za postavitev oglarske kope narediti vse, od razžaganja sveže posekane bukve pa do tega, da je kopa na koncu zagorela. Lani, na 12. Oglarski nedelji, smo tekmovanje spremenili, in sicer so tekmovalci morali čim hitreje in seveda pravilno naložiti oglje v žakelj, pri čemer so morali paziti tudi na določeno težo. Letos pa smo spet poskusili z nečim novim. Odločili smo se, da bomo dogajanje malce popestrili in poskušali dogodke, povezane z oglarjenjem, prestaviti v današnji čas in jih tako približati občinstvu. Glavni del programa je predstavljalo tekmovanje okoliških turističnih društev, ki so se letos pomerila na zabavnem poligonu. Oglarska pot iz Masor v Idrijo je na simboličen in šaljiv način skušala prikazati, kako so včasih oglarji iz naših krajev nosili prodajat oglje v Idrijo. Vsaka ekipa, ki sta jo sestavljala dva tekmovalca, je morala čim hitreje naložiti žakelj z ogljem in ga prinesiti iz Masor čez hribovite Krnice in po ovinkasti cesti do Idrije ter ga odložiti pred rudnikom živega srebra. Z denarjem od prodaje sta tekmovalca morala v trgovino po špezo in nato hitro po isti poti nazaj domov. Edini dovoljeni postanek je bil v gostilni pr' Malk, kjer ju je kelnarca pogostila s polento in kislim mlekom. Šele ko sta oba tekmovalca vse popila in pojedla, to pa je pogosto povzročalo nemalo težav, se je tekma končala. Da je bilo nezgod in smeha še več, sta se na pot odpravili po dve ekipi hkrati. V težki konkurenci sta zmagala predstavnika iz Vojskega. Po končanih igrah je za zabavo in smeh poskrbelo tudi KUD Zarja Zakriž s skečem, na prizorišču pa nista manjkala niti domača oglarja Ajnže in Frence, ki imata pod klobukom vedno polno zamisli.

Ves čas prireditve pa se je v Pancali dogajalo še marsikaj. Glede kulinarike smo se odločili, da bomo letos obiskovalcem poleg mesa na žaru in domače ocvirkovce ponudili tipično oglarsko jed – polento. Naši kuharji so poleg običajne polente z ocvirki ali s kislim mlekom ponudili kar nekaj sodobnih izpeljank te jedi, med drugim polentino pizzo, polentino torto in polento s sirom. Obiskovalci so bili navdušeni, najbolj pa je menda šla v

Horuk na balo sena. Vse foto: Marko Vehar.

slast kar polenta z ocvirki, pripravljena na pravem odprtem ognjišču v kotlu. Za pokušino smo pripravljali tudi čevapčiče, pečene na oglju, s čimer smo prikazali še en način sodobne uporabe oglja.

V Krnicah smo letos pomislili tudi na vse otroke, ki jih kuhanje oglja in polenta morda ne bi zanimala. Zanje, pa tudi za tiste nekoliko starejše, smo pripravili risarsko delavnico, na kateri so seveda risali kar z ogljem. Otroci so se pod mentorstvom Anite Bizjak, študentke predšolske vzgoje, odlično zabavali in zaposlili, njihove izdelke pa smo postavili tudi na razstavo na prostem. Še dodatno navdušenje pa sta požela gospoda, ki sta na prizorišče pripeljala ponija in voziček, s katerim sta otrokom omogočila vožnjo.

Dogajanje na letošnji 13. Oglarski nedelji je bilo res pestro v vseh pogledih, še najbolj pa ga je popestrila velika množica ljudi od blizu in daleč. Kot je povedal predsednik TD Idrijske Krnice, Mitja Kenda, »smo bili z obiskom letos res zadovoljni. Vesel sem, da je vse potekalo gladko in tako, kot smo si zamislili. Na tem mestu pa bi rad pohvalil tudi vso ekipo, ki je ves dan pridno delala in skrbela za zadovoljstvo gostov.« Med drugim so lahko obiskovalci preizkušali svojo srečo tudi na bogatem srečelovu. Za zabavo pa je pozno v noč igral ansambel Nanos, ki je na plesišče privabil številne pare.

Za konec lahko le še sklenem, da smo zagotovo vsi Krničani veseli uspeha letošnje Oglarske nedelje. Za spremembo je bilo vreme enkrat res lepo, da nismo ves čas gledali v nebo in upali, da nam oblaki ne bodo namočili zabave, kot se je že večkrat zgodilo. Morda je k velikemu obisku in zadovoljstvu obiskovalcev res najbolj pripomoglo lepo vreme, morda pa tudi dobra organizacija, ki jo skušamo člani TD Idrijske Krnice vsako leto še izboljšati. V želji, da je letošnja Oglarska nedelja vsakemu obiskovalcu pustila kakšen lep spomin, pa vse bralce lepo vabim že na naslednjo prireditev. Se vidimo v Krnicah!

OGLARSKA NEDELJA V IDRIJSKIH KRNICAH

Simon Vehar

Lepa avgustovska nedelja, obsijana s soncem, idealna za piknik v naravi ali veselico. Kot že več let zapored smo se zbrali zagnani oglarji Zavratca, Ivan, Tomaž, Marko, Simon in še sveža oglarka Daša, da gremo tekmoval v Idrijske Krnice na tradicionalno Oglarsko nedeljo.

Takoj po nedeljskem kosilu se odpravimo po ovinkasti cesti najprej v dolino, nato pa v hrib in ko dosežemo vrh, se nam odpre veličasten pogled na okoliške kraje Idrijskih Krnic. Seveda nam to nedeljo ni bil cilj, videti čim več sveta, temveč doseči čim boljši rezultat pri opravih starih oglarjev. Teh v Idrijskih Krnicah ne manjka in radi nam pokažejo svoje spretnosti.

Napoči čas za tekmovalje, seveda smo morali pred tem zbrati korajžo in brez obiska pri bogato založenih stojnicah s pijačo in jedačo ni šlo že pred tem. In nato se začne. Odločimo se, da naše društvo zastopava Marko in jaz, tako se postaviva na improvizirano pot od Idrijskih Krnic do rudnika v Idriji po ridah, ki so bile kar precej drseče, ko smo se srečevali s sotekmovalci. S sabo smo morali nesti žakelj oglja, ki smo ga prodali in se vrnili po isti poti z drugim žakljem, v katerem naj bi bile najbolj nujne reči za preživetje, ki smo jih kupili z denarjem od prodaje oglja. Ker je bila pot dolga, smo se vmes okrepčali še s polento in kislim mlekom, to pa za marsikoga ni bilo najbolj prijetno, ker si moral vse čim prej pogoltniti. To ni bilo enostavno, nekaterim je celo malo ušlo iz ust, se pa je splačalo, saj smo dosegli odlično drugo mesto.

Po končanem tekmovalstvu smo se zabavali še na veselici, ki je sledila. Srečanje je zelo zanimivo, zato vabim za prihodnje nove člane, ki bi želeli sodelovati pri zastopanju našega društva; čim več nas bo, tem bolj bo veselo!

Oglarska kopa v izdelavi.

Oglje v žakelj.

MOJ OČE JE BIL PINTAR

Olga Vehar

Marsikdo bi se spraševal, kaj je to »pintar«.

To so bili ljudje, ki so izdelovali lesene škafe, brente, golide, brentače, kadi, pa še kaj bi se našlo.

Pa začnimo kar po vrsti, kakor se je to delalo. Najprej si je pintar ogledal smreko, ker to se je delalo vse iz smrekovega lesa. Smreka je morala zrasti na sončni legi, morala je biti lepo rastljiva, da se je lepo ravno cepila.

Ko so smreko posekali, so jo oklestili in pripeljali domov. Nato so jo razžagali na določene mere. Kajti vsaka posoda je imela svojo mero. Nato so vse to razcepili na »doge« in te doge so potem na soncu lepo zložili, da so se lepo posušile. Če ni bilo dosti sonca, ker to so izdelovali v zimskem času, poleti ni bilo časa za to, saj so takrat kmetovali, so sušili tudi na peči, da je bilo prej suho. Ko so bile doge suhe, so jih lepo obrezali, da so bile lepe in gladke. Za to so imeli orodje, ki so mu rekli rezivnik in skobla. Nato so imeli obroče raznih velikosti. V ta obroč so lepo zložili doge, za tisto posodo, ki so jo nameravali narediti. Ko je bil vrhnji obroč poln, so dali en obroč še spodaj, da je lepo skupaj stalo. Nato so spodaj lepo obžagali, če je bila kakšna doga kaj predolga. Zdaj so še enkrat vse obrezali in zgladili zunaj in znotraj, da je bilo res vse gladko. Nato so spodaj od znotraj kakšna dva centimetra visoko napravili majhno zarezo in temu so rekli, da so »zavoturili«. V to zarezo so vstavili lepo oblikovano dno. Če ne bi bilo dna, ne bi mogli posode uporabljati za razna dela.

Na vrhu sta bili dve dogi malo daljši, ena na eni strani škafa, druga na drugi strani, in ti dve sta služili za »ušesa«, kakor so jih imenovali. Vanju so izvrtali luknjo, da se je lahko prijelo, kadar se je s škafof kaj nosilo.

Ko so delali te škafe, golide, brente in še več teh posod, to je bilo trsko in oblancev še pa še, vedno jih je bilo dovolj za podkurit v štedilniku in v peči, pa še ostajale so marsikdaj. Te so spravili na stran, da so jih imeli na zalogi za poletje. Ves teden se ni po hiši pometlo do čistega, ker je zvečer oče pozno v noč »pintaril«, zjutraj pa spet začel takoj, ko je opravil v štali. V soboto zvečer pa se je pometlo do čistega, da je bilo čez nedeljo čisto.

To je bila zelo trdna lesena posoda, velika je zdržala, veliko vode se je prineslo z njo, v njej opralo na tone »žehte« umazanega perila. Kadar pa se je škaf ali kakšna druga lesena posoda obrabila in se sesula, so ostale od nje doge, ki so se uporabile za drva in si z njimi lahko skuhal kosilo, tako da ni šlo nič v odpad.

Danes je pa sama plastična posoda in se hitro razbije, tako da je odpada v nekaj dneh za vrečo ali dve. To se množi in celi kupi odpadkov rastejo v nedogled. Ljudje protestirajo v raznih krajih proti tem okoliščinam. Veliko vroče krvi povzroča vse to. Ampak svet se vrti naprej, čeprav bomo zakopani v lastnih odpadkih.

Korajža velja in mirno naprej, čas bo prinesel svoje.

BOŽIČ

Jože Lazar, Z. 16

Poletju smo že zdavnaj obrnili hrbet in se zazrli proti zimi. Oktobrska burja in visoka oblačna sivina sta že prinesli vonj po snegu. Leto se počasi izteka, še malo, pa bo nastopil advent, začetek novega cerkvenega leta.

Adventni dnevi so pri nas že od nekdaj posebno svečani, saj pomenijo priprave na božične praznike. Svoj čas je veljalo, da mora izostati v tem času vse, kar bi motilo resnobo zbranosti. Ne samo to, da se po gostilnah, krčmah in hišah ni plesalo, celo fantovsko vasovanje in petje je zamrlo. To je tudi čas, v katerem goduje kar nekaj pomembnih svetnikov. Denimo sv. Barbara (4. dec.), ki je zavetnica rudarjev in nas varuje pred bliskom in meglo. Stari ljudje so rekli, da če se na sv. Barbaro vidi strnišče, potem se vidi vso zimo. Danes strnišč ne vidimo več, ker se žito le še redko kje seje. Že dva dni po sv. Barbari goduje sveti Miklavž, ljubljeneček otrok, ki pa ga v zadnjem času vse bolj izpodrivata novoletni dedek Mraz ali Božiček. Kljub vsemu je še vedno mikavno Miklavževo spremstvo, to so angeli in parklji. Običaj je, da Miklavž na večer pred svojim prihodom otrokom skozi vrata meče orehe, lešnike in sladkarije. Po naši širni domovini je posvečenih veliko cerkva temu velikemu dobrotniku. 13. decembra goduje sv. Lucija. Sv. Lucija drži v rokah bel krožnik, na katerem so oči, zato pravimo, da je zavetnica našega vida.

Znamenje bližajočih se praznikov je tudi adventni venček, ki ga ljudje obesijo na vrata ali postavijo na mizo. Namizni ima štiri svečke, kar pomeni štiri adventne nedelje.

Krščanski božični običaji, kot so predbožični post, sveti večer z jaslicami, božično kajenje in kropljenje, polnočnica, so splošno znani. Za božični sveti večer so spekli kruh, imenovan »poprtnjak«. Ponekod je oče stopil na hišni prag, otroci so mu postavili »špalir«, in je rekel: »Hvaljen bodi, Jezus Kristus!« in tako so šli okoli vogla. Vsa živina je dobila košček tega kruha. Na Goriškem so že pred dobrimi sto leti polagali v ogenj čok, ki so ga imenovali »božič«, in ga zažigali. Okoli gorečega čoka se je zbrala vsa družina, se grela, molila in prepevala božične pesmi. Poleg kruha dajejo marsikje na mizo ali pod mizo ali v kot raznovrstna semena in druge poljske pridelke. Z vsem tem si

Izdelava adventnega venčka.

skušajo pridobiti kar največ blagoslova za prihodnje leto. Prazniki okoli novega leta, od božiča pa do svetih treh kraljev, vežejo nase veliko običajev, ki jih je včasih med seboj težko ločiti, saj so običaji bodisi vsem tem praznikom skupni ali pa se vežejo na ta ali oni praznični dan. Med take običaje spadajo tudi koledniki. Marsikje so včasih nastopili že okoli svetega Miklavža, drugod na božič, najbolj pogosto pa so nastopali okoli svetih treh kraljev. Poleg navadnih kolednikov, o katerih poroča že Valvazor, so ponekod hodili od hiše do hiše tudi različne šeme, oblečene v kožuhe ter s kravjimi ali kozjimi nogami na glavi. Med prazniki v božični osmini ne smemo prezreti godovanja sv. Štefana (26. dec.). Sv. Štefan velja za posebnega zavetnika domače živine, zato je bila marsikje navada, da so na njegov god prinesli v cerkev lesene ali pa voščene konjičke. Na štefana je v navadi tudi blagoslov soli, ki jo potem dajejo živini, marsikje pa so jo potresli tudi na polja, da hudo vreme ne bi škodovalo poljskim pridelkom. Pri nas na ta dan poteka blagoslovitev konj v Doleh. Na ta dan se je v marsikateri kmečki hiši zaplesalo, če se je le našel vaški godec.

Večer pred novim letom ali silvestrovo je za nas drugi sveti večer. Tudi na ta sveti večer se pokadi in poškropi hišo in hlev, ponekod pa tudi njive. Nad hišnimi vrati že ta večer napišemo letnico novega leta. Sveti trije kralji pa sklenejo krog božično novoletnih praznikov. Ta dan štejemo za tretji sveti večer. Na predvečer praznika zopet pokadimo in poškropimo vse prostore in na vsa vrata zapišemo začetne črke imena kraljev. Na praznik zjutraj so začeli še zadnji božični kolač, ki ga je poleg vseh domačih dobila še vsa živina.

Svetnike, ki godujejo med Tremi kralji in svečnico, so včasih imenovali sredozimci ali hudozimci. Posebno mesto zasedajo sv. Anton (17. jan.), ki je zavetnik živine.

Božič kot dela prost dan je bil v Sloveniji odpravljen leta 1952 in tako smo bili skupaj s Hrvaško edina katoliška država v Evropi, v kateri božič ni bil državni praznik. To je trajalo vse do leta 1989, ko je bil v Sloveniji ta praznik spet vpeljan. V času, ko božič ni bil državni praznik, smo pouk kar »špricali«, da smo lahko ostali doma. Sicer pa je dela prost dan le embalaža za versko praznovanje, vsebino pa mora dodati vsak sam in vsaka družina zase.

S tem imamo kristjani boljši okvir za versko praznovanje, a kljub temu smo za vsebino odgovorni sami in zato se moramo v božičnem času še posebej potruditi za medsebojne odnose, se pogovoriti z najbližjimi in se obrniti na boga z vprašanji o smislu bivanja.

Blagoslovitev konj v Doleh. Vse foto: Jože Lazar, Z. 16

Posnetek vseh romarjev k sv. Antonu v Hotedršici

SOŠKA FRONTA

Darko Bogataj

Letos oktobra je minilo devetdeset let od slovite dvanajste ofenzive, imenovane tudi "čudež pri Kobaridu". V dvanajstih ofenzivah ene najbolj krvavih front v prvi svetovni vojni, ki so potekale od 23. junija 1915 do 11. novembra 1917, je po različnih statističnih podatkih padlo več kot milijon vojakov. Med padlimi je bilo veliko Slovencev, ki so umirali na svoji zemlji za tujo državo. Žal se je spomin na padle Slovence v teh bojih po drugi svetovni vojni namerno izgubljal, saj takratna oblast ni namenila posebne pozornosti temu tragičnemu dogodku, ki je zaznamoval veliko slovenskih družin.

V Ogljarju št. 2 (december 2006) lahko preberemo pričevanje Janeza Kogovška in njegove spomine na njegovega očeta, borca na soški fronti. Samo v Potoku so bili vojaki še Jakob Ipavec, Franc Bogataj, Pavel Bogataj, Karel Bogataj in Alojz Bogataj. V naši družini sta se od štirih otrok vrnila iz prve svetovne vojne samo dva. Pavel in Alojz sta padla na ruski fronti.

Za lažje razumevanje na kratko obnovimo zgodovino in pomembne dogodke tistega časa.

Pri obravnavanju prve svetovne vojne vedno navedemo vzrok in povod za začetek vojne svetovnih razsežnosti. Vzrok za spopad je bila zahteva po novi delitvi sveta, še posebno kolonij. Kolonije so predstavljale veliko surovinsko bazo in nove trge. Predvsem Nemčija je iskala nova območja za vlaganje svojega kapitala. Na drugi strani sta Francija in Velika Britanija ščitili svoje interese. Tako sta se oblikovala dva tabora: Francija, Velika Britanija in Rusija na eni strani in Nemčija, Avstro-Ogrska, Turčija in Italija na drugi strani.

Prvi tabor imenujemo tudi antanta, sile Nemčije in zaveznic pa centralne sile. Povod za izbruh vojne pa je bil atentat na prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu. Po tem dogodku je Avstro-Ogrska 28. julija 1914 napovedala vojno Srbiji.

Zanimivo, kako se je obnašala v tej družini Italija. Sprva je bila na strani centralnih sil, vendar je na začetku vojne razglasila nevtralnost in barantala tako z eno kot z drugo stranjo. Dvojne igre je bilo konec 26. aprila 1915, ko je prestopila na stran

V pripravljenosti (slika z mednarodne razstave Soška fronta, Tolmin 2007).

antante. V zameno za to naj bi Italija po koncu vojne dobila Trst, Gorico, južno Tirolsko, Istro, del Dalmacije, otoke v Jadranskem morju in vso Primorsko. Italija je 23. maja 1915 napovedala vojno Avstro-Ogrski in odprlo se je novo bojišče – jugozahodna fronta, katere zadnji del je bila tako imenovana soška fronta.

V enotah avstro-ogrske vojske so se bojevali vojaki dvanajstih narodnosti, in sicer Avstrijci, Madžari, Čehi, Hrvati, Srbi, Muslimani, Poljaki, Ukrajinci, Romuni, Slovaki, Italijani in Slovenci. Enote so bile večinoma sestavljene po narodnostnem načelu. V Spodnjem Logu pod Mangartom so vojaki 4. bosansko-hercegoveškega polka zgradili celo mošejo. Ozemlje sedanje Slovenije je spadalo pod pristojnost 3. korpusa s poveljstvom v Gradcu. Največ vojakov je dopolnjevalo celovski 7., ljubljanski 17., mariborski 47., celjski 87 in tržaški 97. pešpolk. Ob začetku prve svetovne vojne se je celoten 3. korpus s slovenskimi fanti premaknil na rusko fronto. Že po prvih spopadih so bile enote hudo poražene, zato so se kasneje umaknile na prelaze v Karpatih. V zimskih bojih v Karpatih je padlo in zmrznilo tisoče vojakov. Na karpatski fronti so slovenski fantje spoznali vso krutost vojne.

Dvanajsta soška bitka – čudež pri Kobaridu 24. oktober–11. november 1917

Jugozahodna fronta, ki je bila odprta z italijansko vojno napovedjo, je potekala od prelaza Stelvio na tromeji med Italijo, Avstrijo in Švico prek Tirolske na Rombon, po reki Soči do Tržaškega zaliva. Zadnji del fronte, dolg približno 90 km, je dobil ime soška fronta. Obrambo meja cesarstva na Soči je prevzela 5. armada pod vodstvom generala Svetozarja Borojevič von Bojna.

Italijani so v enajstih ofenzivah od 15. junija 1915 zasedli Gorico, zahodni rob Banjščice in 12 km dolg prodor na Krasu. Ti rezultati in hude izgube Italijanov (kar 200.000 mrtvih od začetka vojne) so hudo načeli moralo in razpoloženje vojakov. Posebno grozljivi so bili napadi z bojnim plinom. Samo v prvem plinskem napadu na soški fronti 29. junija 1916 je v strašnih bolečinah umrlo več

Prevoz topov na položaje (slika z mednarodne razstave Soška fronta, Tolmin 2007).

Alojz Bogataj (slika iz arhiva družine Bogataj).

kot 6000 italijanskih vojakov. Ena izmed najbolj krvavih obrambnih točk je bil sv. Gabrijel, ki se dviguje severno od Gorice in je Italijanom zapiral pot do Vipavske doline in naprej do Ljubljane. Samo v mesecu dni je na pobočjih umrlo 15.000 avstro-ogrskih vojakov in več kot 25.000 italijanskih.

Hude izgube v avstro-ogrski vojski pa so kazale na to, da obramba ne bi zdržala še ene italijanske ofenzive. Zato so se v poveljstvu odločili začeti priprave na protiofenzivo. Ker pa je vse kazalo,

da je ne bodo mogli izpeljati sami, so poklicali na pomoč še Nemce. Cilji ofenzive so bili: prebitje fronte pri Tolminu in Bovcu in prodor vsaj do črte Gumin (Gemona)–Čedad (Cividale). Italijanski generali so ukazali obrambo. Toda niso vedeli, kako, saj so prej samo napadali. Kljub dvema uspešnima avstro-ogrskima protiofenzivama pa sploh niso imeli organizirane prave obrambne strategije. Dan pred napadom sta si tako stali nasproti italijanska vojska, ki je obsegala 41 divizij in 3626 topov, in združena avstro-ogrsko-nemška, ki je obsegala 37 divizij in 3302 topova.

24. oktobra po polnoči so v oblačnem in deževnem vremenu zagrmeli vsi avstro-ogrski in nemški plinometri. To je trajalo pol ure. Nato se je začelo silovito rušilno obstreljevanje italijanskih topniških položajev in utrdb. Ob 9.00 se je začel napad pehote. Toda napad na Rombonu in na Nevejskem prevalu je bil odbit. Zavzeli pa so italijanske položaje pri Bovcu. Italijani so se začeli umikati. Najprej iz Bovca, Čuklje, s planine Jama, Polovnika, Krasjega vrha in Planine Predolina, kjer so omogočili prost prehod proti Kobaridu. Ko so Italijani izvedeli za padec Kobarida, so se umaknili na tretjo obrambno črto in tako omogočili, da so se avstro-ogrske čete prosto premikale proti Učji. Zaradi zavzetja doline ni bilo več smiselno braniti Krna in so se tako Italijani umaknili tudi od tam. Avstro-ogrska 12. divizija je zvečer zasedla Robič. Pri Tolminu pa so napadale nemške čete. Prodrle so do Hlevnika, ki sploh ni bil branjen. Nato so napadli tudi Matajur, na katerem so se Italijani po dveh napadih vdali. Na Banjšicah pa jim ni uspelo zadržati že osvojenih italijanskih jarkov.

Avstro-ogrska vojska je po tem, ko je osvojila dolino proti Učji in pobočja Skutnika in Kala, zavzela vas Učjo. Zasedli so še Kobaridski stol, ključno točko italijanske obrambe.

Zdaj je bil rezultat bitke več kot ugoden za avstro-ogrske in nemške enote. V italijanski obrambi je zevala 32 km dolga vrzel. General Cadorna je zato umaknil čete na zahodni rob Banjšic. Kot zadnjo obrambno črto je označil Tilment (Tagliamento). 27. oktobra se je začel splošen italijanski umik. Velikanska vojska se je premikala proti zahodu. Ta umik pa se je vse bolj spreminjal v panični beg. Italijani so za seboj puščali vse, kar jim je oteževalo umikanje. Na sedlu Prevala so sicer še zadrževali Avstrijce, a so tudi tam morali popustiti. 28. oktobra je avstro-ogrska vojska zasedla Prevalo. Dve nemški diviziji sta zasedli Čedad (Cividale). 29. oktobra so zasedli tudi Gorico. Malo po tem so bili že v Vidmu (Udine). 1. novembra so Tagliamento prečkale zadnje italijanske čete. Toda avstro-ogrske enote in Nemci se niso

ustavili. Nadaljevali so ofenzivo in 9. novembra prišli do Piave, tam pa so jih ustavile združene italijansko-francosko-britanske čete. Tu so potekali pozicijski boji še vse leto, vendar niso prinesli uspehov nobeni strani. Oktobra 1918 so se avstro-ogrske enote začele umikati s fronte. Sledil je razpad avstrijskega cesarstva, s tem pa so imeli Italijani prosto pot, da zasedejo obljubljena ozemlja.

Bolj kot tehnično opisovanje vojne me privlači jo usode ljudi, udeleženih v vojni. V knjigi Prežihovega Voranca Doberdob lahko beremo osebno izpoved pisatelja in začutimo vso tragiko vojne, kot jo doživlja preprost človek. Vojaki obeh strani so se z molitvami zatekali k istemu Bogu, prav tako so se poslavljali od otrok, žena in deklet z istimi besedami in željami. Danes, ko smo vse države del enotne evropske skupnosti, pa gledamo na to žalostno poglavje s posebnim spoštovanjem in upanjem, da se ne ponovi nikoli več.

Viri:

Katalog razstave Soška fronta 1915–1917, Tolmin 2007

Vasja Klavora: Plavi križ, Mohorjeva založba, Celovec

Bojan Kuntarič: članek v glasilu Veteran

Del jugozahodne fronte, imenovan soška fronta.

KDO JE BILA FRANJA?

Vida Deželak Barič

Članek pripravila Tanja Tuma

Globoko v grapi se je do septembrske ujme skrival kulturno-zgodovinski spomenik človečnosti – partizanska bolnišnica Franja, ki je dajala zavetje neštetim ranjencem v času druge svetovne vojne. A kdo je ženska, po kateri je bolnišnica Franja dobila ime? V zborniku 129. biografij žensk iz 19. in 20. stoletja na Slovenskem z naslovom Pozabljena polovica, ki je novembra izšel v sozaložništvu SAZU in Založbe Tuma, je Vida Deželak Barič napisala biografijo požrtvovalne zdravnice Franje Bojc Bidovec.

Franja Bojc se je rodila 26. novembra 1913 v Nemški vasi pri Ribnici v družini srednjega kmeta in lesnega prevoznika kot tretji izmed sedmih otrok. Vraščen v trdo kmečko delo je že kot otrok nekako samoumevno sprejela življenjsko filozofijo o »lenobi vseh grdob grdobi«. Osnovno in meščansko šolo je obiskovala v Ribnici, nato pa se je zaradi želje po nadaljnjem izobraževanju prepisala na gimnazijo v Ljubljani. Ker je bilo šolanje zunaj domačega kraja drago in zaradi želje zlasti matere, da se po veliki maturi zapiše redovniškemu poklicu, je prebivala v zavodu družbe Sv. Vincencija. Za poslanstvo usmiljene sestre sama sicer ni kazala izrazitega nagnjenja, potem pa je neljubi dogodek dokončno preusmeril njeno poklicno pot. Zaradi poskusa prepisovanja pri šolski nalogi iz verouka so jo namreč izključili iz internata, k temu pa so svoj delež prispevali tudi njen odkriti značaj in razmere v internatu, ki jih je Franja doživljala kot utesnjujoče. Kakor številni takratni dijaki in študentje je živel v pomanjkanju, poznala pa le učenje in inštrukcije, dokler ni kot študentka dobila banovinske štipendije. Življenjske preizkušnje in osebni cilji so ji zgodaj izoblikovali značaj osebnosti trdne volje, resnicoljubnosti, samoobvladovanja in delovne discipline.

Za zdravniški poklic se je dokončno odločila, ko je po maturi zbolela in je morala nekaj časa preživeti v bolnišnici. Tam je doživela smrt mladega dekleta. Doma nad njeno odločitvijo niso bili navdušeni, saj je bil študij medicine dolg in drag, poleg tega so jo prepričevali, da zaradi telesne krhkosti ne bo vzdržala v tako težkem poklicu. Toda Franja je vztrajala pri svoji odločitvi in se jeseni 1933 vpisala na ljubljansko medicinsko fakulteto. Poleg rednega opravljanja zahtevnih študijskih obveznosti je tu stopila tudi v svet študentskega političnega delovanja. Včlanila se je v katoliško akademsko društvo Danica, a je iz njega kmalu izstopila, ker je menila, da študentje rešujejo aktualna vprašanja preveč neživljenjsko ali pa sploh ne. Socialni prepad, kot ga je doživljala tudi sama, jo je privedel v levičarsko društvo Njiva, ki je združevalo predvsem študente s podeželja. Ko je v domačem kraju med počitnicami širila komunistično literaturo, je prišla v spor z domačim župnikom in obenem narodnim poslancem. Kot domnevna komunistka je bila izključena iz ribniškega dijaškega društva in ostala je brez banovinske štipendije. Zaradi nepopolne ljubljanske medicinske fakultete je nadaljevala študij krajši čas v Beogradu in nato v Zagrebu ter tam leta 1939

promovirala. Politično se ni več udeleževala, saj je hotela »čim prej končati študij in napraviti konec bednemu in lakotnemu življenju«. Med enoletnim stažem se je pripravljala za poklic podeželske zdravnice in opravila še obvezno volontersko delo v bolnišnici za ženske bolezni in porodništvo v Ljubljani. Zaradi pomanjkanja denarja ni mogla začeti neplačane specializacije. Začasno je prevzela mesto zdravnice v Bohinjski Bistrici, po napadu na Jugoslavijo aprila 1941 pa se je pred nemškim okupatorjem umaknila z Gorenjske v italijansko okupacijsko cono v Ribnico. Zadolžila se je in v Ribnici odprla zasebno ordinacijo splošne prakse. S trdim delom ji je uspelo premagati politične predsodke domačinov, pa tudi predsodke do zdravnikov - ženske.

Že leta 1941 se je povezala z Osvobodilno fronto (OF) in odporništvo podpirala predvsem v skladu z možnostjo, kakršno ji je ponudila poklicna zaposlitev. Ne da bi kot zdravnica vzbujala sum, je prinašala iz Ljubljane v Ribnico sanitetni material, občasno ilegalni tisk in obveščevalna poročila ter ponudila zdravniško pomoč ranjenim partizanom. Partizansko vodstvo jo je že leta 1942 skušalo pridobiti za odhod na partizansko ozemlje. Po vojni je morda tudi pretirano samokritično partijskim oblastem pojasnjevala, da se pozivu ni odzvala zaradi šibkega zdravja in »predvsem pomanjkanja korajžje«. S poglobljanjem ideološko-politične razdeljenosti Slovencev, kar je od slehernika neusmiljeno terjalo opredelitev za partizansko stran ali proti njej, je postajal njen položaj vse bolj izpostavljen. Italijanske oblasti so jo tudi zaradi ovadb, ki so prihajale iz vrst domačinov, v letih 1942 in 1943 kar trikrat aretirale, na srečo vedno brez hujših posledic; dvakrat je bila izpuščena zaradi pomanjkanja dokazov, tretjič jo je rešila kapitulacija Italije septembra 1943.

Ko je po kapitulaciji Italije nastalo obsežno območje, ki so ga obvladovale partizanske enote, in so v Ribnici organizirali partizansko bolnišnico, je dr. Franja Bojc postala pomočnica upravnika te bolnišnice, ki pa so jo morali zaradi skorajšnje nemške ofenzive kmalu evakuirati. Dr. Bojčeva se je, kljub temu da je bila rekonvalescentka po paratifusu, umaknila z delom osebja in ranjencev na Travno goro. Tu je doživela, kot je kasneje zapisala, prvo kalvarijo. Bolnišnica, ki v psihozi ofenzive ni dobila potrebne zaščite, je bila namreč napadena, del osebja in ranjencev pobit, del pa zajet. Zajeta je bila tudi dr. Bojčeva skupaj s sestro Pavlo in dr. Pavlo Jerina, brat Janez pa je padel. Odpeljali so jo v tržaški zapor. Tam se je v zagovoru sklicevala na zdravniško prisego, zaradi katere da je morala ponuditi pomoč ranjenim partizanom, in na to, da je bila mobilizirana šele pred kratkim. To naj bi pripomoglo k srečnemu razpletu, saj so jo skupaj z drugimi zajetimi ženskami kmalu izpustili in sredi novembra 1943 z vlakom napotili proti Ljubljani. Zaradi bojazni, da pride v roke domobrancem (to se je dejansko zgodilo sestri Pavli, za katero se je potem izgubila vsaka sled), je z dr. Jerinovo izstopila že v Logatcu, od tam pa sta obe po navodilih ljubljanske OF odšli na partizansko ozemlje na Primorskem. Tamkajšnjim članom štaba 9. korpusa sta se mladi zdravnici zdeli »prenežni, da bi ju mogli zaposliti v operativnih enotah«, zato so ju poslali v pravkar ustanovljeni bolnišnici v bližini Cerknega in v Trnovskem gozdu.

Dr. Bojčeva je odšla v bolnišnico, ki so jo decembra 1943 začeli graditi v idilični, težko dostopni in dobro prikriti ozki soteski Pasice v bližini Novakov pri Cerknem kot bolnišnico 31. divizije. Tja je prispela 2. januarja 1944 in še isti mesec postala upravnična bolnišnice. Ob njenem prihodu je tam stala ena baraka, potem pa je v času njenega vodenja bolnišnice do konca vojne v soteski zraslo pravcato naselje s petnajstimi objekti, z elektrarno in prostorom za rentgenski aparat vred. Svoje prve vtise ob prihodu sredi zime in edinstvenost kraja, izbranega za skrivno bolnišnico, je dr. Bojčeva že med vojno takole strnila v bolnišnični kroniki: »Vso me je prevzela divja krasota navpičnih skalnatih sten, od katerih so visele več metrov dolge rumenkaste in zelenkaste sveče, združujoč se nekeje v najlepši zastor, kar si ga človek more misliti. /.../ Marsikaj je tu že napravila partizanska roka, ki se ne ustraši nobenih težav, največ pa tisoč in tisočletna vztrajnost prirode, ki je napravila najbolj varno in najbolj divjo grapo, kar jih je, mislim, na Primorskem.«

Lokacija bolnišnice je dr. Bojčevi kot zdravnici in upravnični dodatno povečevala že tako in tako težko breme odgovornosti za zdravljenje in za življenje nemočnih ranjencev, kajti bolnišnica je sprejemala le najtežje ranjence. Soteska je bila temačna, hladna in zaradi potoka vlažna, to vse pa je vplivalo na počutje pacientov. Zaradi varnosti je bila soteska z obrambnim sistemom vrste bunkerjev v skalovju res skorajda nezavzetna naravna trdnjava, toda če bi okupator vendarle odkril bolnišnico in jo vztrajno napadal, je bilo jasno, da bi prebivalcem soteske preostal le boj do zadnjega moža, kajti umik ne bi bil mogoč. S tem Damoklejevim mečem nad glavo je morala dr. Bojčeva čim bolj brezhrebno voditi bolnišnico, edina uteha ob misli na morebitno nesrečo pa je bila odločenost vseh, da »poceni ne bomo padli«. Zaradi dobre konspiracije in partizanstvu naklonjenega okoliškega prebivalstva bolnišnica ni bila nikoli odkrita, bila pa je aprila 1944 in v zadnji veliki

nemški ofenzivi marca in aprila 1945 neposredno ogrožena. Takrat je dr. Bojčeva nedvomno doživljala najtežje trenutke. Po prvi nevarnosti je vodila zahtevno evakuacijo ranjencev v Davčo in skupaj s sanitetnim referentom 9. korpusa, dr. Viktorjem Volčjakom, odredila navidezen požig bolnišnice, da bi ji zagotovila nadaljnje skrivno delovanje.

V organiziranje in vodenje bolnišnice je s svojo organizacijsko sposobnostjo in požrtvovalnostjo vtisnila neizbrisen pečat, čeprav je sama poudarjala, da je bila »Franja« delo celotnega bolnišničnega kolektiva. Delo, ki ga je opravljala, ni bilo samo odgovorno, temveč tudi naporno, ker je bila precej časa edini zdravnik v bolnišnici. Poleg reševanja splošnih upravnih zadev, to je skrbi za redno oskrbo bolnišnice z zdravili, sanitetnim materialom in hrano, za organizacijo dela, za izgradnjo novih objektov itd., je opravljala še delo kirurga in spremljala zdravstveno stanje pacientov ne samo na centralnem oddelku bolnišnice »Franja« v soteski Pasice, temveč tudi na podružničnih oddelkih, ki so bili nekateri po več ur oddaljeni od centralnega. Obseg strogo zdravniškega dela ponazarja podatek, da se je na vseh oddelkih bolnišnice »Franja« zdravilo skupaj okrog tisoč ranjencev, od tega polovica najtežjih na centralnem oddelku.

Bila je energična in dosledna v izpolnjevanju nalog in to so ji nekateri tudi zamerili. Hkrati je bila sočutno razumevajoča do pacientov, saj je upoštevala specifičen položaj, v katerem je bolnik že v normalnih, kaj šele v izrednih vojnih razmerah. Eden izmed ranjencev se prvega srečanja z dr. Bojčevo takole spominja: »Ne morem reči, da sem bil razočaran, ko je stopila v našo bolniško sobo belo oblečena ženska, z njo bolničarka, ki smo jo že poznali. Torej je ženska, sem pomislil rahlo osupel, ker sem si na tem mestu ves čas predstavljal moškega. Pravzaprav sem bil zadovoljen, ženske so pri takem delu ponavadi bolj obzirne od moških, sem si mislil, zlasti, ker sem bil v napetem pričakovanju previjanja.« O njenem značaju in spoštovanju s strani pacientov pa pravi: »Franja je imela redko lastnost, da je spodbudno vplivala na ljudi, ker je sama bila pogumna in odločna. Mislim, da je v njeni naravi velik življenjski optimizem, ki je prihajal do izraza vsem njenem delu in ravnanju z ljudmi. Zato smo jo cenili, lahko rečem, občudovali spričo velike odgovornosti in dela, ki sta ji bila naložena.«

Po vojni je dr. Franja Bojc Bidovec doživetja iz svojega poldrugo leto trajajočega dela v bolnišnici označila kot »lepa, mogočna in huda«. Lépo in hkrati mogočno je nedvomno bilo občutenje ubranega in požrtvovalnega prizadevanja večine osebja, ki je kakorkoli skrbelo za bolnišnico in s tem reševalo življenja stotinam ranjencev. Na povsem osebni ravni je bilo osrečujoče srečanje s sanitetnim referentom, absolventom medicine Francem Bidovcem, ki je po partizanski poroki februarja 1945 postal njen življenjski sopotnik in draga ji opora v življenju. Težke pa so bile strokovne dileme, s katerimi se je spopadala kot mlada zdravnica z nezadostnimi kirurškimi izkušnjami v vojnih razmerah, pa skrbi za usodo bolnišnice v trenutkih ogroženosti, predvsem pa je bilo hudo razočaranje, »druga partizanska kalvarija«, ko je bil poleti 1944 proti njej uveden krivičen sodni postopek. Obdolžitve so bile zelo težke, saj so jo posamezniki obtoževali sabotaže, nevostnega opravljanja službenih dolžnosti in malomarnega zdravljenja. Čeprav je bila članica partije od začetka leta 1944, so bile obtožbe tudi nevarne, saj so za njimi stali politično vplivni

pacienti in člani bolnišničnega osebja. Obtožbe so se izkazale za neutemeljene, preiskava je bila po nalogu glavnega javnega tožilca ustavljena in po dveh mesecih odsotnosti ter vztrajnega dokazovanja resnice, je spet prevzela vodenje bolnišnice. Toda prizadetost je nosila v sebi vse življenje. Zlasti jo je bolelo, da so ji bolečino prizadejali lastni ljudje, »tovariši«, ki so skušali omalovaževati njeno strokovnost in osebno integriteto, ona pa se je vsa razdajala delu v bolnišnici, včasih že na robu fizičnih moči. Tudi to je bila ena izmed tistih preizkušenj, ki je potrjevala njeno prepričanje, da mora človek slediti predvsem delu, poštenosti in pokončni drži, in oblikovale njen življenjski kredo, kakor ga je na primer kasneje izpovedala v pismu sinu: »Dragi moj sin, če hočeš imeti veljavo in ugled med ljudmi, si ju moraš pridobiti sam, s svojim nastopom in s svojim delom. Nihče ti je ne more podariti in nobena oblast ti je ne more dodeliti z odlokom. Lahko te imenujejo na visok položaj, lahko ti podele bleščeča se odlikovanja, ugleda ti ne morejo dati. Pa tudi vzeti ne. Lahko ti vzamejo svobodo, lahko ti vzamejo celo življenje, ugled in veljavo ti ostaneta tudi po smrti, če si ju imel.«

Ob koncu vojne, ko so ranjence iz »Franje« 5. maja 1945 evakuirali v Gorico, je postala upravnica vojaških bolnišnic v Gorici in Trstu, nato je delala na sanitetnem oddelku vojne oblasti 4. Jugoslovanske armade in na kirurškem oddelku vojaške bolnice v Ljubljani. Julija 1946 je bila iz materinskih razlogov na lastno željo demobilizirana in lotila se je specializacije iz ginekologije ter porodništva na ljubljanski ginekološki kliniki. Nenehno je bila razpeta med poklicnimi obveznostmi in ambicijami ter družino. Ker je bil mož zaposlen v Beogradu, je z dvema otrokoma in bolno taščo tja odšla tudi sama in delala na tamkajšnji ginekološki kliniki ter tam leta 1953 opravila specialistični izpit. Štiri leta kasneje je bila izbrana za asistentko na medicinski fakulteti pri predmetu ginekologija in porodništvo, hkrati pa je bila na kliniki nekaj časa vodja operativnega in še porodniškega oddelka. Posebej se je posvečala problemom tuberkuloze v ginekologiji, se tozadevno strokovno izpopolnjevala v Italiji in Ljubljani, leta 1963 končala podiplomski študij na tem področju in leta 1964 v sklopu beograjske klinike ustanovila nov oddelek genitalne tuberkuloze. Poleg rednega dela s študenti medicinske fakultete je izobraževala specialiste in specializante iz Srbije in Makedonije v diagnostiki in terapiji genitalne tuberkuloze, ki je bil velik socialni in zdravstveni problem v teh dveh takratnih republikah. Na beograjski ginekološki kliniki je bila imenovana za primarija, zaradi načrtovane vrnitve družine v Slovenijo pa je zavrnila predlog, da konkurira za docentko na fakulteti. Po vrnitvi v Ljubljano leta 1968 je vodila ginekološki oddelek Vojne bolnice in se upokojila leta 1973. Samostojno ali s sodelavci je objavila okoli trideset strokovnih del s področja ginekologije in porodništva, po upokojitvi pa napisala še občutene spomine. Umrla je točno na dvainsedemdeseti rojstni dan, 26. novembra 1985.

Ime zdravnice dr. Franje Bojc Bidovec je tesno povezano s partizansko bolnišnico »Franja« na Cerkljanskem. Omenjena bolnišnica, danes kulturno zgodovinski spomenik državnega pomena, simbolizira človekovo iznajdljivost, požrtvovalnost, solidarnost in humanost v krutem času druge svetovne vojne. Simbolizira tudi učinkovito organiziranost partizanskega zdravstva na Slovenskem, ki jo je bilo mogoče doseči zaradi odločitve številnih zdravstvenih delavcev, da se pridružijo odporniškemu gibanju. Bolnišnica »Franja« je sodila med dobro organizirane in večje partizanske zdravstvene ustanove. Večji del njenega obstoja jo je kot upravnica vodila dr. Franja Bojc Bidovec, po kateri je zaradi varnostnih razlogov tudi nosila skrivno ime Slovenska vojna partizanska bolnica »Franja«.

Viri in literatura:

Franja Bojc Bidovec: Ni neskončnih poti: Pisma sinu; Založba Borec, Ljubljana 1984;
/Franja Bojc/: Kronika SVPB »Franja« od ustanovitve 23. dec. 1943 do 5. maja 1945, v: Slovenski zbornik 1945, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1945;
Bolnica »Franja«, ur. dr. Viktor Volčjak, knjižna zbirka »Dokazi«, Založba Borec, Ljubljana 1960;
Mateja Jeraj, Jelka Melik: Partizanski zdravniki in pravniki med stroko in politiko. Viri 9, Arhivsko društvo Slovenije, Ljubljana 1996;
Partizanska bolnišnica »Franja« 23. 12. 1943–5. 5. 1945, Idrija 1983;
Arhiv Republike Slovenije: AS 1589, fond Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, članski dokumenti; AS 1546, zbirka biografij vidnejših komunistov;

GLASBA, PLES IN ISKREN NASMEH – TO JE AFRIKA

Irma Šinkovec

Afrika niso zgolj savane, zebre, levi ter revščina in beda ljudi. Afrika je tudi smeh, veselje in optimizem. V Afriki je večina ljudi kljub materialni revščini bogata, ponosna in dostojanstvena.

Konec lanskega šolskega leta sem obiskala osnovnošolce v Zavrnatcu. Kar nekaj časa smo porabili, da smo si ogledali fotografije in predmete, ki sem jih prinesla s potovanj po Afriki. Obljubila pa sem jim tudi, da napišem nekaj za njihov časopis z mojih poti po Afriki.

»EDIRISA« – UGANDSKO OKNO V SVET

Prvič sem obiskala Afriko pred štirimi leti. Pol leta sem kot prostovoljka delala v Ugandi. Veliko časa sem preživela z osnovnošolskimi otroki, pa tudi drugih projektov je bilo precej, zato res nikoli ni bilo dolgčas. Organizacija, za katero sem delala, se imenuje Edirisa. Edirisa v njihovem krajevnem jeziku pomeni okno. Organizacija se trudi biti okno, skozi katero bi Afričani dobili realnejši pogled na zunanji svet, prav tako pa Neafričani jasnejši pogled na Afriko.

Tak prenos informacij se mi je že po nekaj dneh bivanja v afriški vasi zdel nadvse pomemben, saj se domačini niso mogli načuditi, kako da tudi mi, belci, znamo prati perilo na roke, lupiti krompir in opravljati še nekatera podobna opravila. »Ja, a pri vas ne opravijo vsega dela aparati na elektriko?« se čudijo. Zdi se jim, da smo v Evropi vsi bogati, da pri nas ni nevarnih bolezni in smo

Vse foto: Irma Šinkovec

torej vsi srečni. »Moja največja želja je, da bi nekoč odšel v Evropo ali Ameriko!« To hrepenečo željo sem mnogokrat slišala, a sem se vedno znova spomnila razočaranja, na katero naletijo premnogi Afričani, ki po dolgem in napornem potovanju končno prispejo v Italijo, Španijo ali katerokoli drugo evropsko deželo. Seveda, so tudi izjeme, ki jim uspe. V Evropi najdejo dobro službo, uredijo si družino, pa kljub temu marsikdo ugotovi, da Evropa vendarle ni obljubljena dežela.

Informacije pa potujejo tudi v nasprotni smeri in otroci pri nas so navdušeni, ko spoznajo, da je življenje otrok v eni izmed afriških vasic tako drugačno, pa vendarle imajo podobne želje in podobne probleme. Otroci v Afriki še zdaleč nimajo toliko igrač kot nekateri naši otroci, pa se kljub temu veliko časa igrajo in se ob tem prav tako zabavajo. Nogometno žogo si na primer naredijo iz starih cunj ali vrečk. Če slučajno kje najdejo kak plastičen pokrovček ali kak drug predmet, ga gotovo uporabijo kot igračo. Radi packajo po blatu, ki ga je predvsem v deževnem obdobju veliko. Pogosto pojejo in plešejo, za glasbila pa jim rabijo predmeti, ki jih najdejo v neposredni okolici. Za igro so otroci prikrajšani le takrat, ko morajo poprijeti za domača opravila ali prevzeti skrb za mlajše bratce in sestre.

OTROCI RADI HODIJO V ŠOLO

V Bufuki, majhni vasi na jugu Ugande, obiskuje šolo več kot 400 otrok. V prvem razredu je sto otrok, v višjih razredih pa vedno manj. Veliko otrok neha hoditi v šolo, ko se naučijo osnov pisanja, branja in računanja. Potem začnejo hoditi v šolo njihovi mlajši bratje in sestre, sami pa raje poprimejo za motiko in pomagajo pri delu na njivi. Osnovna šola je sicer obvezna in zastonj, vendar pa so že skromne šolske potrebščine za mnoge prevelik strošek. Šola nobenemu od otrok ne pomeni nujnega zla, temveč je to privilegij. Ko jih vprašam, kaj imajo radi, brez pomislekov odgovorijo: »Šolo,« saj se zavedajo, da jim šola ponuja možnost, da bodo prišli do poklica. Večina otrok bi najraje postala učitelji ali zdravniki.

Učilnice so praviloma prenatrpane, otroci pa mirno sedijo v oguljenih klopih in z zanimanjem poslušajo učitelja. Otroci učitelje spoštujejo in včasih se jih tudi malce bojijo, saj mnogi še vedno uporabljajo palico.

Tako je bilo tudi v Dongobeshu, odročni tanzanijski vasi. »Good morning teacher,« otroci v en glas vsako jutro pozdravijo učitelja, ko vstopi v razred. Ta jim vljudno odzdravi in pouk se lahko začne. Učitelj piše na tablo predvsem podatke, učenci pa jih prepisejo in jih morajo kasneje znati na pamet. Ob koncu pouka gredo otroci domov, pomagajo pri domačih opravilih, zvečer pa ob svečah pišejo domače naloge. Električne seveda tukaj ni, prav tako ne tekoče vode. Otroci vsako jutro odhitijo do najbližjega potočka, napolnijo svojo posodico z vodo in jo prinesejo domov za potrebe gospodinjstva. Enako se ponovi, ko pridejo v šolo. Pred šolo je velik sod, ki ga vsako jutro napolnijo z vodo za dnevne potrebe. Šolske uniforme navadno perejo otroci sami, in to vsak dan, saj se v prašni okolici šole hitro umažejo. In čeprav nobeno gospodinjstvo ne premore pralnega stroja ali likalnika, so otroci zjutraj v belih srajčkah videti neverjetno čisti in urejeni.

Poučevanje v afriških šolah je tudi name naredilo velik vtis. Ko sem nazadnje v Dongobeshu učencem razlagala o življenju v Sloveniji, so me poslušali z neverjetnim zanimanjem in čeprav se je učna ura že davno končala, so mimo sedeli in poslušali naprej.

Tanzanija je tudi turistično nadvse zanimiva dežela, saj premore številne nacionalne parke, v katerih je od blizu mogoče opazovati živali v prostranih afriških savanah. Tu so tudi številna plemena, ki se še vedno otepajo sodobnega načina življenja in delno še vztrajajo pri svoji tradiciji. Daleč najbolj prepoznavni so Masaji, visoki, vitki, ponosni in lepi. Pravi užitek jih je opazovati v tradicionalni opravi, s palico v roki in nožem za pasom. Slovijo kot pogumni bojovníki in ko fantje postanejo moški, se morajo dokazati s trofejo leva. Na žalost levov ni več na pretek, a mladi bojovníki še vedno vztrajno zatrjujejo, da so ubili najmanj enega leva.

GLASBA SPREMLJA VSAKDANJE ŽIVLJENJE

Seveda tako Tanzanija kot Uganda ponujata še veliko, predvsem izkušenj in lepih doživetij med prijaznimi domačini. Na prijaznost domačinov pa sem naletela tudi v Gani in Togu, državah v Zahodni Afriki, ki sem ju obiskala letos. Najbolj me je očarala glasba. Že v Ugandi sem redno zahajala v cerkev, kjer je maša trajala vsaj tri ure in kjer je bil ples ob zvokih bobnov v ospredju, tukaj pa sem dobila občutek, da je ritem, zvok bobnov in ples resnično pomemben del vsakdanjega življenja.

St. George Castle – Gana.

Tako v Gani kot v Togu je veliko tradicionalnih festivalov, na katerih s tradicionalnimi obredi častijo pomembne dogodke iz preteklosti. Tudi vse druge bolj ali manj pomembne dogodke spremljata glasba in ples. Ravno ko sem bila v majhni vasi na jugovzhodu Gane, so se vaščani pripravljali na pogrebno slovesnost. Umrli je starejša gospa in njeni svojci so na dan pogreba pripravili slavlje, na katerem mora biti dovolj hrane in pijače za vse zbrane, poleg tega je bilo razpoloženje na vrhuncu, saj se je plesalo in bobnalo do onemoglosti. Ganci so namreč prepričani, da se le tako dostojno poslovijo od pokojnega in bo lahko počival v miru.

Skorajda ni bilo dneva v Gani, da ne bi slišala glasbe v živo. Večkrat sem bila povabljen v manjše gostilnice, v katerih so igrali tradicionalno glasbo ali reggie, ki je predvsem na obalah Gane zelo priljubljen, in vedno znova sem bila očarana nad navdušenjem in veseljem, s katerim igrajo. Vsaj del tega veselja pa jim nedvomno uspe prenesti tudi na poslušalce. Tako sem spoznala veliko mladih, ki se preživljajo z glasbo. Eden izmed njih je tudi Adama. Zna plesati, peti, igrati različne instrumente in ima svojo »trgovino« oziroma stojnico. Starši so nekje na Slonokoščeni obali, kjer obirajo sadje. »Tukaj bom še en mesec, potem pa ne vem, kaj bom, saj nimam denarja, da bi si plačal najemnino za skromno sobo, v kateri trenutno živim. Ko bom imel dovolj denarja, se bom poročil in imel otroke. Še vedno bom igral in prodajal spominke, zraven pa bom še skrbel za otroke in ženo. To si res želim. Najprej pa bom še malo potoval, morda bom šel v eno izmed sosednjih držav za toliko časa, da nekaj zaslužim. Potem se bom vrnil.«

Vsi obmorski kraji v Gani so precej turistični, pa imajo kljub temu edinstven šarm. Vsak dan jih obiščejo trume turistov in odkrivajo zgodovino suženjstva. K privlačnosti mest in vasic pripomorejo prijazni domačini, ki prodajajo hrano, pijačo, turistične spominke ali pa šivajo ribiške mreže. Prijetno se je pogovarjati z njimi, odkrivati njihovo prijaznost in preprostost. Marsikateri prodajalci turističnih spominkov, največ glasbil, so ti pripravljeni zaigrati in zapeti pesem ter ti ponuditi inštrukcije v bobnanju. In za to ne zahtevajo nič! Veliko jim pomeni prijazna beseda in topel nasmeh, s katerim tudi sami ne skoparijo. Ko se nad mesto spusti tema, živahnost niti slučajno ne usahne. Ljudje ob svečkah vztrajajo na svojih stojnicah, zvoki glasbe pa prihajajo z obale in iz zakotnih ulic.

V GANO PO ZLATO IN SUŽNJE

Gana se je pred osamosvojitvijo imenovala Zlata obala, saj se ponša z bogatimi nahajališči zlata. Zlato so domačini uporabljali namesto denarja, za izdelovanje nakita, kipcev, raznih okraskov ipd. Ta žlahtna kovina pa je že v 15. stoletju pritegnila portugalske, kmalu pa še nizozemske, angleške, nemške, danske in švedske trgovce, ki so odvažali zlato in slonovino, v zameno pa so domačinom prinašali orožje, obleke, alkohol ipd. Ko so v 16. stoletju nastale v Ameriki prve plantaže, so zlato kot glavno izvozno blago nadomestili sužnji. V treh stoletjih so tako iz Afrike izvozili več kot deset milijonov sužnjev.

O srhljivi preteklosti pričajo številne trdnjave in gradovi vzdolž obale, v katerih so potekale blagovne menjave. Cape Coast, majhno obmorsko mestece, je bilo v času angleške kolonije

glavno mesto Zlate obale in tu je bilo največje trgovsko središče v Zahodni Afriki, od koder je bilo izvoženih največ sužnjev. Mogočne zgradbe, kot sta grad Cape Coast v mestecu Cape Coast in St. George Castle v Elmini, v današnjih dneh omogočajo obiskovalcem vpogled v temna preteklost. »To se ne sme več ponoviti! Nikoli več!« navadno sklone pogovor vsakdo, kadar nanese beseda na suženjstvo.

TOGO – MAJHNA, A LEPA DEŽELA

Obiskala sem še Togo, majhno državo vzhodno od Gane. Glavno mesto Lome leži neposredno ob morju in je zaradi majhnosti nadvse simpatično mesto. V Togu je vse precej majhno in razen na nekaterih ulicah sem imela občutek, da se je čas ustavil.

Kar nekaj dni sem se potikala po mestu, ki se ponaša z dolgo pešeno obalo in je prizorišče družabnega življenja. Tu igrajo nogomet, prirejajo koncerte, ob nedeljah zjutraj perejo perilo, na žalost pa je plaža tudi prostor za odlaganje smeti in nekatere predele domačini uporabljajo celo kot javno stranišče.

VOŽNJA S TAMKAJŠNJI PREVOZNIMI SREDSTVI

Proti severu Toga sem potovala t. i. minibusom, prevoznim sredstvom, ki ga poznajo po vsej Afriki, le različno ga imenujejo. In če v Gani velja, da v tem majhnem Nissanovem kombiju sedijo trije potniki v eni vrsti sedežev, velja v Togu, da sedijo vsaj štirje. No, tudi v Gani je to bolj pravilo, ki se ga pogosto krši. Če pa naletiš na eno izmed številnih cestnih zapor, ki jih postavljajo policisti, šofer stisne policistu v roke bankovec in nadaljuje vožnjo. Podobno se dogaja tudi v Togu. Nekateri se pritožujejo nad skorumpirano policijo, drugim pa se to zdi povsem normalno. »Tudi policisti morajo živeti,« pravijo.

Ceste so večinoma slabe, a šoferji se za to ne zmenijo in drvijo, kot bi bili na cesti sami. Voznega reda ne poznajo. Odpeljejo šele takrat, ko je vozilo napolnjeno do zadnjega kotička. Skoraj nikoli ne moreš z gotovostjo reči, kdaj boš prispel v zeleni kraj, saj ne veš, koliko časa boš še čakal na odhod, poleg tega je tudi velika verjetnost, da bo na poti počila guma ali da se bo pokvaril kak drug del avtomobila.

Priprava soka iz sladkornega trsa – Zanzibar.

Igranje na tradicionalno glasbilo.

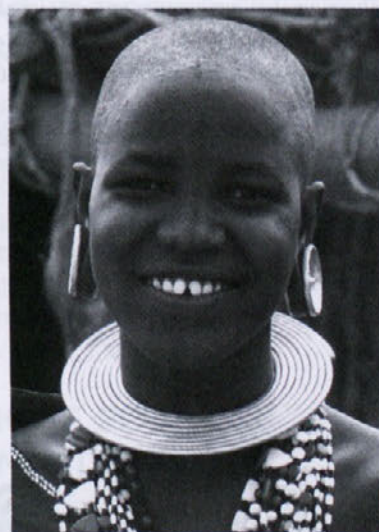

Nacionalni park Tarangire Tanzanija.

Osrednji in severni del Toga obsegata čudovito pokrajino, posejano z majhnimi okroglimi hiškami. Zdi se, da napredek še ni prišel v te kraje. V Togu je turizem še precej nerazvit, zato so tudi ljudje zelo prijazni. Vedno so pripravljeni pomagati in s tabo deliti skromno hrano. Navadno sta to »mat« ali »fufu«. Prvo pripravijo iz koruzne moke, drugo pa iz jama. Jam je zelo razširjena gomoljnica v Afriki. Za pripravo fufuja jam najprej skuhamo in potem v večji posodi s tolkačem tlačijo tako dolgo, da zmes postane ravno prav lepljiva. Fufu potem jejo z različnimi omakami. Še dobro, da sem že imela izkušnje, saj tokrat svojim gostiteljem nisem privoščila zabave ob nelagodnosti, ki sprva preveva vsakega tujca, ko skuša jesti fufu ali katerikoli drugo podobno jed z rokami.

NASMEH, KI GA NIKOLI NE POZABIŠ

Na nekaj straneh res ni mogoče opisati vseh zanimivih in prijetnih doživetij iz Afrike. Namenoma sem izpustila geografske in zgodovinske podrobnosti, saj jih je mogoče najti v zajetni literaturi. Na koncu se mi zdi pomembno poudariti, da je dandanes predvsem v afriških mestih mogoče srečati številne izobražene ljudi, ki živijo življenje, podobno zahodnjaskemu. A popotnik neredko naleti na prizore, ob katerih dobi občutek, da je vse skupaj ena sama velika revščina, za katero smo po malem krivi mi vsi in iz katere ni videti izhoda. Kljub temu se mi vedno, ko pomislim na Afriko, pred očmi vrstijo nasmejani otroci, fantje, ki bobnajo z vsem srcem, in številni ljudje, ki mi vedno znova naklonijo tople nasmehe in prijazno besedo.

ŠOLSKE STRANI

Pripravila Maja Justin in Rok Klemenčič

GASILSKA VAJA

V petek ob pol poldne so prišli gasilci. Bila je vaja, a je bilo videti, kot da gre zares. Najprej so potrkali na okno. Rekli so, naj se usedemo na gred. Nato smo šli skozi okno ven. Potem so nam razložili, da je vaja.

(Karmen Bogataj, 3. r.)

V petek ob enajstih nismo imeli likovne vzgoje, ampak smo igrali igrice na računalniku. Potem pa se nismo mogli dogovoriti, kdo bo prvi pri računalniku. Nato se je moj sošolec skril, ker so prišli gasilci. Mislili smo, da je zagorelo, a so bile samo vaje. Nato so nam vse razložili.

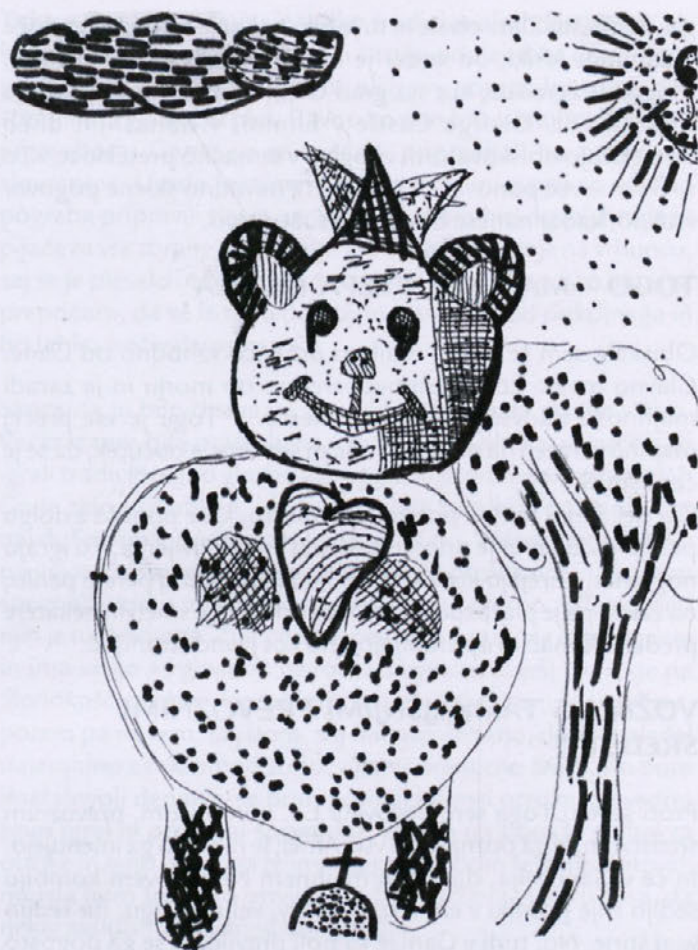
(Andraž Menegatti, 3. r.)

V petek ob pol poldne smo imeli likovno, ampak nismo risali. Igrali smo igrice na računalniku in pospravljali učilnico. Potem pa je v kuhinji zagorelo in so zato prišli gasilci ter so nas dali skozi okno ven. Ko smo se postavili, nas je učiteljica preštela, a eden je manjkal. Moralo bi biti 11 otrok, a se je eden skril na stranišče. Potem so ga našli. Ves prestrašen je še on prišel ven. Ko so končali vajo, so nam razložili o gasilskem delu in na koncu smo naredili še gasilsko sliko.

(Aljaž Menegatti, 3. r.)

V petek ob pol poldne so prišli gasilci. Trobili so in eden od učencev je stekel na stranišče. Gasilec nam je rekel, naj se usedemo na gred. Povedal nam je, da gori kuhinja. Nismo smeli skozi vrata, zato smo morali iti skozi okno. Ko smo vsi prišli ven, nas je učiteljica preštela. Eden pa je manjkal. Gasilci so takoj stekli noter. Našli so ga na stranišču. Pripeljali so ga ven. Gasilci so nam povedali, da je bila to samo vaja. Razkazali so nam vso opremo. Potem pa so odšli domov.

(Zala Zebec, 3. r.)

MOJ ČUDEŽNI PREDMET

Nekoč sva se s sestro skregali in ker sva se prepirali, sem jo udarila. Zelo sem se bala, kaj bo rekla mamica. Hitro sem šla do knjige, v kateri piše, kaj v takem primeru narediš. Ker ni pisalo, sem rekla: »Abule, babule, strašna miš, kar ti rečem, to napiš.« Povedala sem svojo željo in že je pisalo. Naredila sem tako, kot je pisalo, in vse je bilo v najlepšem redu.

(Karmen Bogataj, 3. r.)

MOJ ČUDEŽNI PREDMET – PRSTAN

Nekega dne smo se s sestro Klaro in z bratom Janžetom igrali. Zgodila se je nesreča in sem sestro Klaro po nesreči udarila. Potem pa sem se bala, kaj bo rekla mamica. Odšla sem v svojo sobo in vzela svoj čudežni prstan. Ko me je mamica iskala in me je tudi našla, sem ji podarila čudežni prstan in pozabila je na vse.

(Zala Zebec, 3. r.)

OBISKAL SEM ŠKRATA KUZMO

Nekoč sem šel v gozd. Mamici sem hotel nabrati gobe. Želel sem si dolgega sprehoda do konca gozda. Bil sem dobre volje in sem si pel pesmice. Kar naenkrat se nekaj premakne. Gledal sem okoli sebe. Nikjer nikogar. Potem sem ga zagledal. Iz debla je pokukal škrt Kuzma. Razveselila sva se. Že dolgo se nisva srečala. Skupaj sva odšla nabirati gobe. Potem se je ulil dež.

Škrat Kuzma me je povabil v svojo hišo. Bil sem presrečen. Imel je vse lepo pospravljeno, kljub temu da se je ločil od svoje žene. Postregel mi je z dobrim čajem in slastnim pecivom. Imela sva se zelo lepo. Kmalu ga bom spet obiskal.

(*Andraž Menegatti, 3. r.*)

OBISKAL SEM ŠKRATA KUZMO

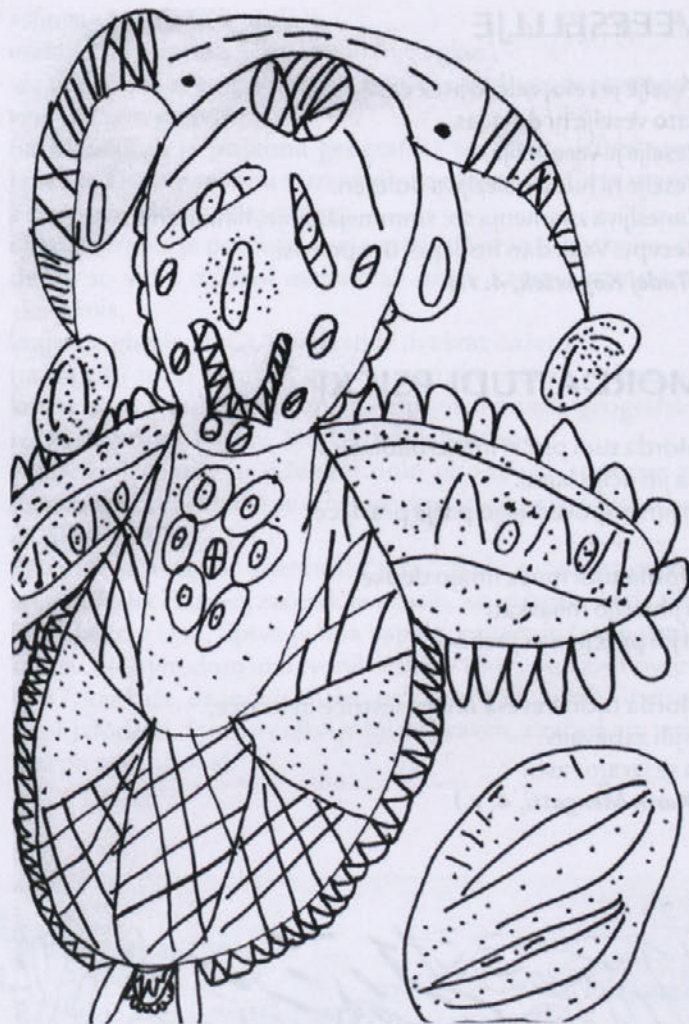
Nekoč je bila zima. Šel sem v gozd. V gozdu me je zelo zeblo in usedel sem se poleg drevesa. Iz drevesa je pokukal škrat Kuzma. Prosil sem ga, če me sprejme v hišo. Sprejel me je in mi dal na mizo kruh in Nutello. Ogledal sem si hišo. Ko me je poklical za večerjo, sva pojedla in se zabavala.

(*Aljaž Menegatti, 3. r.*)

TVOJE OČI SO KOT ...

Moj rdeči kemični svinčnik je kot češnja.
Tvoja siva brada je kot gora.
Tvoje zelene hlače so kot krošnja dreves.
Tvoje modre oči so kot morje.
Moja vijolična barvica je kot sliva.
Tvoja zlata barvica je kot zlato.

(*Aljaž Menegatti, 3. r.*)

NA ŠOLSKO OKNO JE POTRKAL STRAŠNO STRAŠNI STRAH

Nekega sončnega dne je na šolsko okno potrkal strašno strašni strah. Klicali smo učiteljico, učiteljica je pritekla in vprašala, zakaj vpijemo. »Na šolsko okno je potrkal strah!« Samo spregovorili smo, že je za učiteljico stal strah. Spomnili smo se, da mu moramo na glavo zliti vodo, in to smo naredili. Potem smo si zatisnili ušesa in pogledali, če je že odšel. Bil je samo učitelj Rok in začeli smo se smejati.

(*Tadej Menegatti, 4. r.*)

NA ŠOLSKO OKNO JE POTRKAL STRAŠNO STRAŠNI STRAH

Nekega dne je na okno potrkal strašno strašni strah. Zelo smo se ustrašili in smo zakričali. Ko je učiteljica Maja slišala, da kričimo, je pritekla v razred. Povedali smo ji, da je strašni strah pod oknom. Učiteljica je rekla, da se moramo skriti, a je duh že bil za učiteljico. Učiteljica je rekla, da moramo strah brcniti, in tako smo mu pokazali, da se ga ne bojimo. Ko je Maruša strah brcnila, je strah zastokal in odšel. Papa.

(*Karin Menegatti, 4. r.*)

VEEESELLJE

Veselje je zelo, zelo kratek čas,
zato veselje ni dolgčas.

Veselje je veeesellje.

Veselje ni huda nalezljiva bolezen.

Zanesljiva znamenja so: smmmejaanje, hihihitanje.

Recept: Vsak dan hodi pol ure po rosi.

(Tadej Kogovšek, 4. r.)

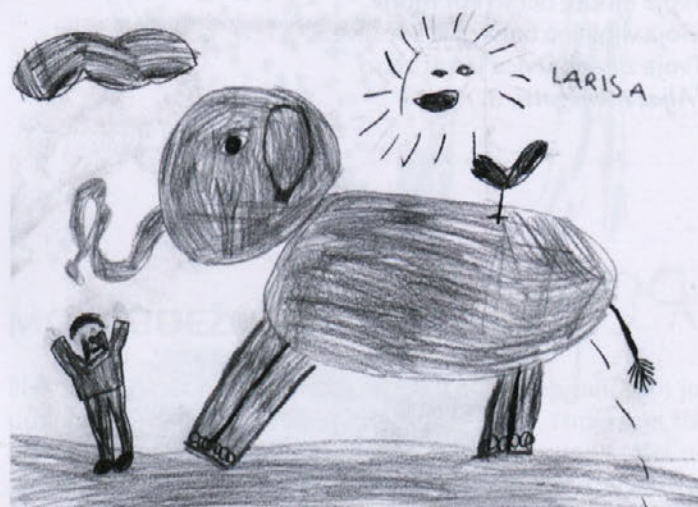
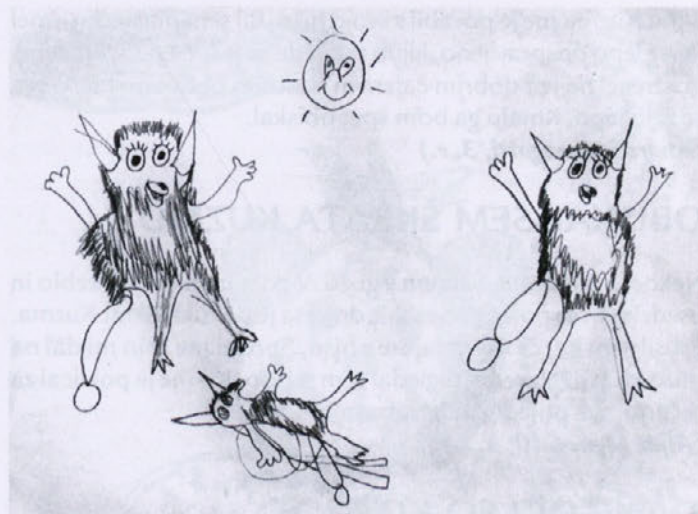
MORDA TUDI PSIČKI

Morda tudi psički imajo babice,
da jih učijo lajati
in jim pripovedujejo pasje pravljice.

Morda tudi muce imajo dedke,
ki jih učijo mijavkati
in jih peljejo na sprehod.

Morda tudi drevesa imajo sestrice in bratce,
ki jih zabavajo
in se igrajo rasti.

(Karin Mengatti, 4. r.)

Opis kraja

Metka Lazar, 7. a

Zavratec leži v Škofjeloškem hribovju in na tromeji med Notranjsko, Gorenjsko in Primorsko. Vasica je skrita v dolini in je zelo težko opazna ter je tako zavarovana pred vremenskimi vplivi. Leži na višini 730 metrov nad morjem.

Vas je dolga približno 2 kilometra in ima okoli 130 prebivalcev. V vasi so gasilski dom, cerkev, šola do četrtega razreda in italijanska kaverna, v kateri so prostori športnega društva. Prebivalci se ukvarjajo s kmetovanjem, poljedelstvom in živinorejo, nekateri pa hodijo v službo v bližnje kraje, npr.: v Idrijo, Žiri, Logatec,...

ZANIMIVOSTI:

Zavratec je dobil ime po ožini, ki je narejena v obliki vrat, skozi katero poteka pešpot iz Podklanca v Zavratec;

hiša s slamnato streho – kašča;

sušilnica za sušenje sadja;

italijanski rezervoarji;

Matjaževe kamre (podzemeljske votline, ki so bile v času Turkov zavetje ljudem, saj so notri skrivali blago; imele so železna vrata); mlin v Sopotu;

hrib Kovk, na katerem je italijanski bunker;

»sfinga« (zibajoča se skala);

vsakoletna priprava kope in kuhanje oglja;

vsa voda, ki se zbere ob deževju, ponikne sredi vasi in spet pride ven v Črnem grabnu;

na Mravljiašah je posebna geografska točka, na kateri stoji kmetija, s katere se voda s strehe zliva z ene strani v Črno morje, z druge pa v Jadransko morje;

skozi Zavratec je potekala meja med Italijo in Jugoslavijo, še danes so vidni državni mejniki ali mejni kamni, imenovani »komfini«;

krajevno glasilo »OGLAR«, ki izide dvakrat na leto;

na najvišji točki Mravljiaš stoji kamen, imenovan pelina, na katerem so s puščicam označene pomembnejše geografske točke, kot npr.: Triglav, Blegoš, Krim, Nanos ...

v zaselku Veharše so v železni dobi pridobivali surovine za železovo rudo. Še danes se omenjeni kraj imenuje »na rudniku«.

ZGODOVINA:

Zavratec se je nekoč imenoval Zavrac. Naša župnijska cerkev svetega Urha ima svoj začetek že v časih, ko so brižinski vladike imeli Loko v lasti. Sprva je bila kapela, potem je šele nastala cerkev. Nad vhodom ima zvonik letnico 1647, pod zvonovi pa 1747, kar kaže, da je čez 250 let, odkar se je zvonik (30 metrov visok) dodelal. Strop v cerkvi je bil prej raven, z začetkom tega leta pa se je obokal.

POEZIJA

Tudi v tokratni številki predstavljamo pesmi našega rojaka Evgena Gantarja. Z velikim veseljem sporočamo, da g. Evgen pripravlja tretjo samostojno pesniško zbirko, v kateri bodo pesmi razporejene, upoštevaje cerkveno leto. Želimo mu veliko sreče pri snovanju tretje zbirke poezij.

ŽLAHTNA SKRIVNOST

To je življenje!
razodeni ga,
razgali njegovo
iz biserov stkano ogrlico.
Tvegam
in se odločitve ne bojim:
Kirie eleison!
Potlej zapojem glorio.
Ne sanjam, upam.
To je igra, ki tke
svetost in žlahtnost ljubezni,
daritve pečata.
Molče, kleče
Materi pojem v pozdrav.
Čas med prsti polzi
in sklenjenih dlani pojem
Agnus Dei
Njej, ki ponižnost so žari ognjeni.

VELIKA NOČ

Z dihom sreče
brez skrbi
težo srca odvale,
ko težo kamna
proč dajo,
globine
groba
pot v nebo odprto.

POST

Stranpot
krčevito grebe
za svojimi srebrniki.
Kanček časa iz prgišča
se za ceneni cekin
vladarjev greha
proda
za tempeljski posmeh.

ADVENT

Rojstvo!
Življenje, umiranje.
Nekomu tragika,
drugim topla zibelka
dozorevanja
v blagem naročju matere.

BINKOŠTI

Cvetoče, dehteče
so vrtnice rdeče.
Med njimi ni žalosti,
je veselje in pesem
v skrivnosti
preizkušanih,
išočih pravih poti.

VNEBOHOD

Raziskovati stara pota,
večne vrednote zanikaš?
Med bele zvezde steza
svetlikajoča hrepenenja,
stopinje nevedne
izslediti.

Olga Vehar

Čez zasnežene trate

Čez zelene trate
grem med hribe v svate,
že tam gozd šumi,
potok veselo žubori
in pastirček veselo vriska,
na piščalko glasno piska,
srečen in vesel,
da bi ves svet objel.

Pastirček kravce pase
in si dela kratke čase.
Meni ovčice so tovarišice,
večje sreče jaz ne poznam.
Zdaj v deželo zima prihaja,
zrak se hitro ohlaja,
kravice je domov prignal
in jih v štalco dal.
Čez zimo bodo v štalci ostale,
dobro mleko dajale.

Pastirček pa pravi juhe, juhe,
na planincih lušno je!

V MOJEM SRCU JE TOLPINA!

Janez Gantar

V mojem srcu je toplina,
kadar spijem litr vina,
če vina ne bi blo,
potem bi blo zares hudo

V mojem srcu je toplina,
kadar vidim lepa deklina,
če lepih deklin ne bi blo,
potem bi blo zares hudo.

V mojem srcu je toplina,
kadar slišim lepa slovenska beseda,
če lepih besed ne bi blo,
potem bi blo zares hudo.

V mojem srcu je toplina,
kadar vidim lepa konjska vprega,
če konjske vprege ne bi blo,
potem bi blo zares hudo.

Naj bo zaenkrat verzov dovolj,
da mi bo ostalo še nekaj topline
v mojem srcu za nočoj.

NOGOMETNI TURNIR »LEDIK proti TA OŽEJNENI«

Tomaž Mivšek

Po dolgem času smo bili v Zavratcu končno priča večnemu derbiju v nogometu med mladci in malo manj mladimi, ki so že skočili v zakonski jarem. Tudi tokrat so krajši konec potegnili kolegi iz zakonskega stanu. Mladci pa so morali za zmago pošteno brcati do zadnje minute. Zmagovalca in poraženca je ločil le en gol! Rupnikova ravan, pa ni bila dobra samo z igriške plati, temveč je Dejan poskrbel pred svojimi garažnimi vrati, da se je kadilo po zapečenem mesu tudi v noč. Hladno pivo tudi ni škodovalo preveč.

Najmlajši nogometaši.

Člani obeh nogometnih ekip. Foto: Marko vehar

SPOMINSKI POHOD PO POTEH VINKA KOBALA

Sašo Pintar

Vinko Kobal je večino svojega življenja posvetil vzgoji mladih. Okrog sebe je zbiral otroke, dijake, študente, družine in izobražence in jih navduševal za življenje po pristnih krščanskih vrednotah. Mladi so se zbirali na dnevih zbranosti in počasi so dnevi zbranosti razširili na tedenske duhovne vaje, ki so se ustalile v Stržišču. Delo Vinka Kobala pa se je poimenovalo gibanje POT.

Sam sem se kot študent nekajkrat udeležil tednov duhovnosti v Stržišču. Ti dnevi so me kar precej zaznamovali, hkrati pa so mi tudi približali gore, ki sem jih do tistih trenutkov gledal bolj od daleč. Dnevi duhovnosti namreč tudi vključujejo izlet v gore, in sicer iz Stržišča na Rodico, z Rodice na Črno prst ter nazaj v Stržišče. Navadno je ta dan sredo. Tako sem se kot udeleženec duhovnih vaj prvič podal v gore, opremljen bolj za silo, s športnimi copati, da opreme v nahrbtniku niti ne omenjam. Ta prvi stik z gorami je povzročil to, da sem si za prvo štipendijo kupil planinske čevlje in s prijatelji, ki sem jih spoznal v Stržišču, začel zahajati v planine. S pogosto hojo v planine pa je prihajalo tudi spoznanje, da gore niso samo sončen dan in z mnogimi rožami posejan greben med Rodico in Črno prstjo, pač pa tudi prepadne stene, megla, jeklene pletenice, klini in še kaj. A tista gorska pot, ki smo jo kot študentje pogosto prehodili na tednih duhovnosti, mi je ostala v spominu kot ena izmed najlepših in gorniško prav nič zahtevnih.

Po študiju služba in časa za gore je bilo znatno manj. Potem družina in na prvo mesto pač postaviš stvari, ki so tisti edinstveni trenutek bolj pomembne, in to so otroci. Zadnje časa sicer gore spet vidim, bolj od daleč, ampak to niti ni tako pomembno, pomembni so otroci, ki še prehitro zrastejo in katerim bi rad podal prav to, kar se doživel na tednih duhovnosti v Stržišču.

Pa kljub vsemu se mi je letos avgusta ponudila priložnost, da se še z nekaterimi sovaščani udeležim spominskega pohoda po poteh Vinka Kobala. Prav na hitro smo se zmenili Tomaž, Srečko, Gašper, Jože in jaz. Ves teden pred soboto 4. avgusta

Med sv. mašo v »katedrali«.

sem se veselil izleta, ko je sredi tedna kot strela z jasnega prišla novica o gorski nesreči s smrtnim izidom. Mlado dekle na duhovnih vajah v Stržišču je omahnilo z grebena. Groza, kako je to mogoče? Na tisti poti, ki jo poznam kot sicer dolgo, pa vendar nič zahtevno gorsko turo. Pa še na duhovnih vajah, prav na tistih, ki so v marsičem spremenile moje življenje. A naša pota niso Gospodova pot in kaj vemo mi, zakaj jo je Gospodar življenja poklical k sebi prav na tisti poti. Malce smo nato bili negotovi, ali pohod sploh bo. A je kljub vsemu bil.

Na prelepo avgustovsko soboto smo se ob 7. uri zjutraj zbrali v Stržišču. Zbrani pohodniki smo bili odločeni, da se kljub nesrečnemu dogodku preteklega tedna podamo na pot. Počasi smo se podali proti Rodici, že kmalu smo prispeli na križišče poti, ena je vodila na vrh Rodice, ena pa proti lovski koči. A to niti ni tako pomembno, pomembnejše je, da je na tistem križišču vedno duhovna malica, jedilnik pa je sestavljen iz molitve angelovega čaščenja. V molitvi smo priporočili našo pot, pa tudi vse gornike, ki se s planinskih poti niso vrnili. Prav nikjer namreč ne piše, da se lahko prav z vseh poti, po katerih hodiš, tudi vrneš, pa naj bo to pot v gore ali pa čisto običajna pot v službo in nazaj. Čujte in molite, kajti nikoli ne veste, kdaj pride hišni Gospodar.

Po duhovni malici smo vzpon nadaljevali vedno više, gozdna meja je počasi ostala za nami, sonce je bilo vedno više, mi pa tudi, nekje daleč pod nami je ležala vas Nemški Rut, idilo gorske vasice pa je močno pokvaril bazen pred eno izmed hiš, kar nekako ni sodil tja. V potu svojih obrazov smo le prispeli na Rodico, tam pa nas je pričakal veličasten pogled na Triglav, Vogel in Bohinjsko jezero. Sledila je malica in tako okrepljeni smo krenili proti Črni prsti. Na dogodek preteklega tedna nas je zopet spomnil eden izmed vodnikov, pazite na tej poti, ni nič posebnega, pa vendarle. Kar nehote nas je prešinilo, da na tej zemlji ne bomo večno. A naš Stvarnik poskrbi, da nam na zemeljski poti odganja črne misli, poskrbel je za prelep razgled na Bohinjsko jezero, pravo naravno nasprotje tistemu malemu bazenu, ki se je bleščal iz vasi Nemški Rut. Pot po grebenu je bila prijetna, na nekaterih mestih je zahtevala sicer nekaj

potrpežljivosti, kajti vsem pač ne teče korak enako hitro, bili pa smo skupina in v skupini pač veljajo pravila, ki so za vse enaka. Nekje na sredi poti je naravna katedrala, prostor, kjer se vse skupine, ki so na duhovnih vajah v Stržišču, ustavijo za svečano kosilo, kakor bi lahko poimenoval sveto mašo, če je bila nekje že davno za nami duhovna malica. Ustavili smo se tudi mi, da bi za hip pustili svoje običajne skrbi. Prostor je res edinstven, gore v ozadju pa delujejo tako, kot bi bile orgle. Opazil sem, da se je marsikaj spremenilo, odkar sem šel nazadnje po tej poti, nekje na sredi prostora sta bila postavljena križ in oltar. Sveta maša je bila res nekaj enkratnega, pa saj to je pač vedno in povsod, kjer prihaja Jezus na oltar, a doživeti jo v naravi, kjer te božata toplo sonce in veter, kot Elija na gori Horeb, najprej viharji, potres, ogenj, a Gospoda ni bilo, in za ognjem lahen šepet vetra in Gospod je bil tam! Da, v tistem čudovitem okolju Ga prav zares začutiš. Sonce nas je po končani sveti maši pospremlilo do Črne prsti in s Črne prsti nazaj proti Stržišču. Ta zadnji del poti je bil malce naporen, trpele so noge, še najbolj pa kolena. Če bi bil sam, bi se spustil veliko hitreje, ker pa smo bili skupina, sestavljena kar iz nekaj generacij, se je bilo pač treba prilagajati. In če se do tedaj nisem naučil potrpežljivosti, sem se je tisti trenutek prav gotovo. Počasi smo prispeli v Stržišče, na naši desni smo videli del grebena, ki smo ga ravnokar prehodili. Kar malo ponosni smo bili sami nase, še najbolj pa morda na Gašperja, ki je kot najmlajši udeleženec zmožel pot. Skupne hoje je bilo za okrog 11 ur. Podatek, ki pove vse.

Pot smo sklenili pri cerkvi v Stržišču, in sicer z molitvijo na grobu g. Vinka Kobala, s hvaležnostjo za vse, kar je v svojem življenju storil za mlade. S prvega tedna duhovnosti, ki sem ga pred mnogimi leti doživel v tem kraju, sem se spominjal njegove razlage, da je življenje sestavljeno iz dogodkov, ki pa niso naključni, za prav vse dogodke v našem življenju so razlogi. Polni hvaležnosti, da nam je bilo dano doživeti dan, pa tudi vrniti se na izhodišče poti, smo se odpravili proti domu. Lepota doživetega dne je odganjala misel, da nas morda po vratu malo peče in da so noge precej težje, kot pa so bile zjutraj.

Pohod v spomin na Vinka Kobala. Žeje nismo trpeli. Avtor vseh fotografij: Jože Lazar, Z. 16

SVETA GORA, PRIHAJAMO K TEBI

Jože Lazar, Zavrteč 25

»Ali letos greš?« me je vprašal Jože. »Bom še malo pomislil,« sem mu odgovoril. Odločitev je bila zelo težka, vendar sem se nazadnje le odločil, da grem peš romat na Sveto goro.

Prišel je petek, 24. avgusta, to je dan, ko z Jožetom odrineva na pot. Napolnila sva si nahrbtnika, se opremila s pohodnimi palicami in klobukom ter čez hribe in doline odšla proti Ledinskemu Razpotju, kjer smo se imeli namen srečati z romarji iz Žirov. Najprej sva šla k Bezjaku, kjer sva prečkala Črno in se podala proti Ravnem. Tu naju je že dobro segrelo, a sva se lepo odpočila, ko sva se spustila proti Podbukovju. Od tam pa se je pot kar vlekla po dolini Sovre, tako da sva po dobrih dveh urah že zvmila hladno pivo pri Špičku. Kmalu sva zagledala pohodnike iz Žirov in skupaj smo se spustili proti Spodnji Idriji. Tu se nam je pridružilo še nekaj romarjev iz Žirov, ki so prišli tja z osebnimi avtomobili. Po krajšem postanku v župnišču smo se odpravili v smeri Kanomlje. Ker je bila cesta lepa, nam je župnik predlagal, da bi nekaj zmolili. Dobro smo poprijeli za molitev in do bifeja pri ribogojnici zmolili ravno tri rožne vence. Tu smo se malo okrepčali, ker nas je čakala zahtevna pot na Vojsko. Na tej relaciji za molitev ni bilo časa, ker smo bili vsi skupaj preveč zadihani.

Po zelo naporni poti v rahlem dežju smo okoli šeste ure le zagledali vojskarsko smučišče in kmalu zatem tudi cerkev. Po kratkem oddihu smo se dogovorili, da bomo imeli sv. mašo ob 19. uri. Zaradi skupnega sodelovanja pri maši je bil obred enkrat in doživet. Ker je po želodcih že dobro krulilo, smo se v domu okrepčali z močno porcijo makaronov in odšli nazaj proti župnišču. Tu smo se udobno namestili na skupnih ležiščih in trdno zaspali.

Srečni ob Svetogorski kraljici. Foto: Jože Lazar, Z. 16

Noč je bila prekratka, ker smo se zjutraj spet podali na pot okoli šeste ure. Čez vojskarske planote smo šli v smeri Hudo polje, skozi Smrekovo drago, mimo Ledene jame in okoli njih popoldne prispeli na Lokve, tam smo imeli kosilo. Zelo se nam je prilegla enolončnica in malo počitka. Okoli druge ure smo spet začeli nabirati kilometre proti Čepovanski dolini, noge so postajale vse težje in tudi razpoloženje se je malo poglelo. V ozadju se je že videlo Sveto goro, naš cilj. Vedeli smo, da najhujše še pride, in res je bilo tako. Po dolini je kar nekaj kilometrov asfaltne ceste in to je najbolj utrujajoče. Spet smo malo molili in tudi to smo preživeli. Končno sta se pred nami prikazala Sveta gora in Grgar. Težka je misel, da na koncu tako dolge poti človeka čaka še težak vzpon, pa čeprav na samo Skalnico. Pa smo spet malo posedeli v senu, nekaj srknili in se s težkimi koraki podali v hrib. Kar nekaj bučnega olja je priteklo izpod čela, preden smo le osvojili končni cilj. Vendar pa je pričakovani trenutek toliko bolj sladek, kolikor bolj se moramo zanj potruditi.

Gasilska fotografija romarjev na Vojskem. Foto: Jože Lazar, Z. 16

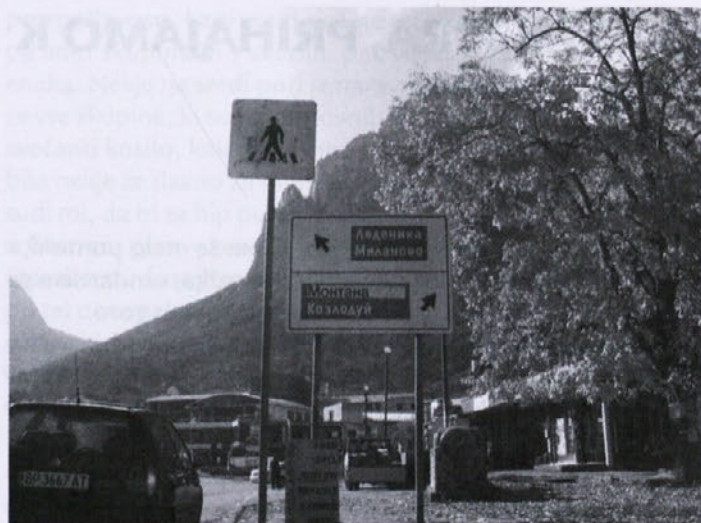
Romarja s kondicijo! Foto: Jože Lazar, Z. 25

BOLGARIJA – VRATZA

Andrej Mivšek

Nagnili smo se proti koncu jeseni, ozračje se ohlaja in dnevi so vse krajši. To še posebej občuti, kdor se potika po hribih, ki so že pokriti s snegom, ali kdor dela zunaj to ali ono, pa mu popoldne vedno zmanjkuje časa. Plezalcem se je čas dolgih smeri v kopnih in toplih stenah iztekel in počasi se pripravljajo razmere za zimske vzpone. Ponavadi so prvonovembrski prazniki zadnja priložnost za plezanje v kopnih južnih stenah pri nas. Vendar smo se štirje plezalci dogovorili za izlet v Bolgarijo, za potepanje po Balkanu do globokega kanjona, ki vijuga nedaleč od mesta Vratza s približno 80 tisoč prebivalci. Kraj leži na hribovitem območju Stare planine, katere gore segajo do 2300 metrov nadmorske višine, in je od glavnega mesta Sofije oddaljen okrog 200 km, prav toliko od meje z Romunijo, zračna razdalja do meje s Srbijo pa je približno 50 km. Ta kanjon naj bi bil nekakšna vrata, prehod na Zahodni Balkan, in po ostankih utrdb, ki sem jih videl, je v zgodovini gotovo imel pomembno vlogo.

V soboto, 27. oktobra, okrog poldneva smo Boris, Davor, Janko in jaz natovorili citroenov kombi in se iz Idrije podali na dolgo pot, ki nas je vodila prek Hrvaške in Srbije čez mejni prehod Vrška Čuka (pri Zaječarju), skozi mesta Kula, Gramada in Montana, če omenim le večje. Pokrajina v tem delu Bolgarije je zelo zanimiva, vsekakor lepa – prostrana valovita polja, gričevnati oranžnorumeni hrastovi gozdovi, veliko oslov in konj z vozovi na cesti, socialistična mesta, podrtije ter male hiške iz opeke in lesa, pa pastirji, ki slonijo na palici in opazujejo čredo, ki se pase po obronkih pod budnim očesom psov ... In po tisočih kilometrih vožnje smo v nedeljo srečno (glede na to, da smo na zadnjem delu poti naleteli na dve nezgodi) prispeli v Vratza. Žal nam vreme ni bilo naklonjeno, tako da smo visoke stene v kanjonu uzrli šele v sredo, ko je dopoldne končno posijalo sonce, in se tako prepričali, da smo na pravem mestu. Naslednji dan pa zopet mokri oblaki. Seveda smo meglene dneve z dežjem izkoristili za ogled mesta in vsakdanjega utripa ulic. Pri tem

smo imeli kar nekaj težav s sporazumevanjem, saj tam zelo malo razumejo angleško, govorijo pa še manj – tako smo oboji uporabljali nekakšno »srbščino«. Večere smo povečini končali v planinskem domu sredi kanjona kot edini gostje, zaslužno ali ne, ob polni mizi hrane in pijače (tam npr. pivo stane približno pol evra, tako da si nismo kuhali testenin pod milim nebom). S prenočevanjem je bilo pa tako, da smo šotorili malo niže od koč, ob rečici s cesto na drugi strani, in spali v kombiju in šotoru. Kot sem že omenil, smo večino dni imeli slabo vreme s temperaturo okrog 10 stopinj, a smo, kljub temu da je zeblo v prste, preplezali nekaj daljših in krajših smeri. Izbira je dovolj široka, od 400 m dolgih in zahtevnih »klasičnih« smeri (na kline) v pokončni centralni steni do krajših športnoplezalnih (navrtanih) na dnu kanjona. Vreme se je v petek sicer izboljšalo, a smo žal v soboto morali sredi dneva na pot proti Sloveniji. Po štirinajstih urah vožnje smo v zgodnjih jutranjih urah prispeli domov.

Vsekakor smo bili nad izborom potovanja na koncu več kot navdušeni. Čeprav je podoben kanjon v nam precej kilometrov

Prevozna sredstva. Foto: Andrej Mivšek

Čakajoč na sončno vreme.

bližji Paklenici, je tam ob tem času velika gneča, pravo obleganje plezalnih smeri, to pa zna biti precej moteče. Tako so nam ostali lepi spomini in želja po novem obisku. Osebnost me mika ogled glavnega mesta Sofije v utripu vsakdana in odkrivanju kulturnih posebnosti z obveznim obiskom muzejev in galerij. Do takrat pa se bom morda naučil tudi cirilice, saj, kot je pravilno zatrdil filozof Wittgenstein, so meje tvojega sveta meje tvojega jezika.

Ostanek obrambne utrdbe mesta iz 17. stol.

KUHARSKI KOTIČEK

Mateja Lazar

RECEPT ZA PECIVO DOMINE

Testo:

- 6 jajc
- 150 g sladkorja
- 70 g margarine
- 100 g čokolade
- 40 g moka
- 1 zavitek pecilnega praška
- 2 žlici drobtin
- 0,5 dl ruma
- 150 g mletih orehov

- marelična marmelada za premaz

Čokoladni preliv:

- 100 g čokolade
- 100 g margarine

Beli preliv:

- 1/2 beljaka
- 150 g sladkorja v prahu
- žlička limoninega soka

Jajca stepamo, da narastejo, dodamo sladkor, moko, pecilni prašek, margarino, drobtine, rum, orehe in stopljeno čokolado (lahko ji dodate žlico vode, da se lepše stopi). Ves čas stepamo. Testo pečemo približno 20 minut v poprej ogreti pečici pri 180° C.

Marmelado segrejemo, da se potem lepo maže po pečenem biskvitu.

Ko se biskvit, ki smo ga premazali z marmelado, malo ohladi, ga polijemo s čokoladnim prelivom. Pustimo, da se dobro shladi.

Za beli preliv beljak s sladkorjem stepemo v sneg in postopoma dodajamo limonin sok. Namesto beljaka lahko uporabimo sladko smetano.

Ohlajen biskvit razrežemo na koščke v velikosti domin in nato z belim prelivom okrasimo, kot bi imeli pred sabo domine.

Dober tek in veliko sladkih užitkov vam želim.

RAZVEDRILO

Olga Vehar

Prepir med možem in ženo

Mož krega ženo: »Ves dopoldan si doma, pa nič ne narediš. Pogledj mene, koliko pokosim in pograbilim v tem času.«

»Pa zamenjajva, pa ti ostani doma, bom jaz šla na njivo, potem boš pa videl, kako to gre,« mu pravi žena.

In res zamenjata. Ko mož ostane doma, najprej pristavi mleko na štedilnik, medtem si zaželi kozarček vina in odhiti v klet. Ko toči vino, mu začne kipeti mleko na štedilniku in hiti odstaviti mleko, v naglici pozabi zapreti pipo pri sodu in mu je teklo vino po tleh.

Čisto je bil poklapan in ko je žena prišla opoldan domov, ji ves ponižen pravi: »Kar ostani ti doma, bom šel raje jaz kositi!«

»Zdaj pa vidiš, kako se tem rečem streže in kako se kosilo ne skuha samo!« mu pravi žena.

Toaletni papir

Žena pošlje moža v trgovino po toaletni papir.

Trgovka vpraša moža: »Ali dam belega ali barvanega?«

»Kar barvanega mi dajte, da se ne bo videlo tako umazano,« odgovori mož.

Bolezni

»Moja žena se mi smili,« pravi Zalar svojemu zdravniku. »Zadnje čase ima nevrologijo, nevrastamijo, nevritis in nevrozo.«

»Kje pa je staknila vse te bolezni?« vpraša zdravnik.

»V leksikonu! Sreča je, da imamo samo tistega na črko N,« odgovori mož Zalar.

Ključ

Čistilka v banki očita direktorju: »Vidim, da mi ne zaupate.«

»Kako morate to reči? Mar ne vidite, da vedno pustim ključke od blagajne na mizi, ko grem domov,« pravi direktor.

»To že drži, toda nobeden ključ blagajne ne odpre,« odgovori čistilka.

Strašilo

Mama pravi hčerki: »Ljubica, ne bi bilo slabo, če bi ti enkrat pripeljala tistega fanta z dolgimi lasmi in z raztrganimi kavbojkami v naš vinograd.«

»Mami, saj veš, da moj fant ni za delo v vinogradu,« pravi hčerka.

»Vem, da za delo ni, za strašilo bi pa bil odličan!« odgovori mama.

Bolha

Mož opazuje ženo, ko postilja postelje.

Med rjuhami opazi nekaj bolh, pa vpraša ženo: »Kako ločiš, katera je samica ali samec?«

»To je čisto lahko,« pravi žena. »Tisti, ki bo skočil, bo samec, tista, ki bo skočila, bo samica.«

Okrepčevalnica in Pizzerija Tavžentroža

Vojko Panič s.p.

Medvedje Brdo 6, 1373 Rovte

telefon: 01 750 11 86, 041 778 839

Urniki peke pizz: sredo, četrtek, petek: 14.00-21.00

sobota, nedelja, prazniki: 12.00-22.00

Po predhodnem naročilu pripravljamo kosila in večerje za zaključne družbe, oziroma različna praznovanja.

Vesel božič in srečno novo leto vam želi kolektiv Tavžentrože.

OBČINA IDRİJA

B

ZALOŽBA
BOGATAJ

ZALOŽBA BOGATAJ

ABC MERKUR d.o.o. Idrija

telefon: 05 377 37 47, 05 372 22 80

SKD

JAVNI SKLAD ZA KULTURNE
DEJAVNOSTI REPUBLIKE
SLOVENIJE

IZPOSTAVA IDRİJA

SKD

JAVNI SKLAD ZA
KULTURNE DEJAVNOSTI
REPUBLIKE SLOVENIJE

*Blagoslovljene praznike
in vso srečo v
2008
vam želi
uredništvo Oglarja*

Fotografija: Robert Rijavec

